Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«С В Е Т») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 25 март, 1978 шу. ● № 36 (5858) ● Мах 2 кеп.

Вай паччахьалкхе хьахиннача хьалхарча деношка денз Коммунистически партеи Советски правительствам эггара чIоагIагIа йоакхо еча дешаех да халкъа образоване дешаш. Адамий нийсхон, паргIатон идеалаш вахаре кхоачаш а еш, коммунизма сийрда кховне хьакхоллаш йоаллача вай Даьхене керттерча де лерхIарех да еррига общество а хIара саг а массе оагIорахьара гармонично дегIаахара де мел эшар вIаштIехьдоаккхилга. Из сийлахь-доккха декхар кхоачашдарга вуга наькъаш, ховш ма-хиллара, школагара дIадолалу. Укхаза ваха, дIахо деша, хьаьнала къахьега кийчлуча сага Iилмай юхьигаш йовзарца цхьана дегIааха болалу цун граждански сакхетам, укхаза чIоагIлу цун дег чу парте идеяшта тешаме хилара дола нигат. Вешта аьлча, дешар хьехарца цхьана къонача тIехьенна коммунистически кхетам балара кхуврч ба школа.

Советски школана хьалхашка латта бехктокхаме декхараш белгалдовахаш парте XXV съезде КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Леонид Ильич Брежнева аьлар: «Коммунистически кхетам баларо лерхIар халкъа образованеи профессиональни кийчони система хадданза эргайоахаш тоаелга да. Из къаьстта лоархIаме да хIанз, Iилма-технически революце хьалашка. ХьалхагIа санна доацаш кхыча тайпара хулийт цо къахьегам а, хIаьта долче, саг къахьегамга кийчвара хьисап а».

Нийсса цхьа шу дизад Нохч-ГIалгIайчен хьехархой IV съезд хинна. Цига республика хьехархой йоккхача отряда толашагIболча викалаша вIашагI а кхийтта

ШКОЛА КЕРТТЕРА ДЕКХАР

кIоартга уйла тIаяхийтаи шоай балхах дог лазаши дийцар кхувш йоагIача тIехьенна дешар хьехареи коммунистически кхетам балареи болх кхы а лакхагIча боарамга кхоачабара де дезарех лаьца.

ХIаьта ломма уж юха а вIашагIкхетаргба шоай аргIанара V съезд чакхъякха. Съездашта юкъеденача шера белггала толамаш даьхад просвещене болхлоша. Иштта, лакхбеннаб дешархой дешарах кхувш хилара боарам. Укх дешара шера хьалхарча ах-даькъе из 98,7 процентага дIакхаьчаб. ЦIендаь хIана даькхадац аьнна дIадаькхад дешархой цхьан классе шоллагIча шера чубусилга. ТолашагIйолча школашка хьаллаьцаб вай мехка хьехархошта юкъе баьржа «ХIара урока — тIехдика кийчо, вай ханара формаш, лакхара дикаI!» яха болам.

Республика хьехархой тIеххьарча съезде къаьстта теркам тIабахийта дийцача дешаех цаI дар дешархошта къахьегама кхетам балара дош. Цу даькъе а да белгалде йиш йола карагIдаьнна дикадараш. Дукхача школашка хьайийллай къахьегама урокаш чакхъяхара эшаш болча гIирсаца Iалашъяь кабинеташ, тайп-тайпара мастерскеш. БоккхагIболча дешархоша Iомаду автогIулакх, электротехника, хIамаш тегарий, автослесарий говзалаш, кхыдар. Дешархошта къахьегама кхетам балара даькъе боккха пайда хьабоалаш хIама да республика школашка вIашагI а екха болх беш дешархой 355 производственни бригадеи звенои, школай 28 хьун участок, лакхерча классашкарча дешархой салаIара-къахьегара 23 комсомольско-кагирхой лагерь хилар. Цу даькъе дика толамаш даьхад Шелковской района Каргалински, г. Аргунерча № 3 йолча, Сунженски районерча Нестеровски, Краснооктябрьски, дукхача кхыйолча юкъерча школаша.

Укх тIехьарча хана дикка дегIаухаш латт школаштеи промышленни предприятештеи юкъера бувзамаш. Дешархошта къахьегама кхетам балара школашта дика гIо ду, масала, СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически, ГI. Ахриева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент», «Электроприбор», «Мединструмент» яхача а цхьайолча кхыча а заводий коллективаша. Цар болхлоша школашта новкъостал ду кабинеташ, мастерскеш, лаборатореш эшаш болча кхоачамца Iалашъяра, шоай предприятешка гIолла дешархошта лаьрхIа экскурсеш ю, производстве хьалхалаттаращца вIашагIкхетараш чакхдоах.

Цхьабакъда цу дикадаращца нийсса дешархой къахьегамга кийчбара гIулакха юкъе кIезига дац кхоачамбоацараш а. Цхьайолча школашкарча къахьегама урокаш чакхйоахача кабинетех, мастерскойх ала йиш яц цига бераша ер ма-дий аьнна хIама Iомадергда аьнна. ХIана аьлча, говзал Iомаяра эшаш бола кхоачам бац цига.

Ховш да кхувш йоагIача тIехьенна профессиональни лостам балара мел боккха лоархIам болаш да школашта лаьрхIа юкъара дешара-производственни комбинаташ вIашагIйохкилга. Из дош шоай съезде соахка дийцар хьехархоша. Цхьабакъда цу хана денз кхы эргадаьнна ер ма-дий аьнна хIама дац. Аьлча кхоачам ба, кхыметтел Грозне а цу тайпара комбинат хьаелла вIаштIехь ца доалилга. Иштта кIезига чакхйоах школашка берий технически творчества выставкаш, конкурсаш, тайп-тайпара олимпиадаш.

Школа болх замо дIадехарашка хьежжа эргабаькха тоабара де дезараш хоадам боллаш къоастаду дукха ха йоаццаш кепатеха арабаьннача «Юкъарча дешара школашка дешархошта хьехилга, кхетам лулгеи уж къахьегамга кийчбелгеи кхы дIахо а дегIаккхувлара хьакъехьа» болча КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи соцамо. Парте XXV съезда исторически решенешкара, СССР кердача Конституце положенешкара хьадоагIаш дола массанешта юкъара юкъера дешар хьехилга чакхдаккхара, дешар хьехареи кхетам балареи процесс тоаяра, коммунистически общества керда саг хьалкхевара дола декхараш кхоачашдара наькъаш къестаду цу соцамо. Цу тIа белгалдоаккх хIара дешархочоа нийсса кхетам бала безилга, из къахьега Iомаве везилга, моллагIа а дешархо кхыбараш санна, дешарах лоархIавала везилгах дIакхетаве а из кхоачашде цунна низ дIакхоачаргхиларах тешаве а везилга.

Нийслуш дола кхоачамбоацараш дIа а доахаш, КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи соцамо дIа мадехха шоай болх вIаштIехьбаккха декхарийла я халкъа просвещене еррига органаш, школай кулгалхой, беррига хьехархой. ХIаьта цу гIулакха царна хоадам боллаш дола гIо-новкъостал эш партийни, советски, профсоюзни организацешкара.

Къаьстта дика къахьегаш хиларца белгалъяьнна я «Жилгражданстрой» треста спецСМУ-10 къахьегаш йола новкъоста Прохорова кулгалду монтажникий бригада. ДIададахача шера хьал а даь эксплуатаце дIаделар по шийттаза вIаштIара даь цIенош. ХIанз хьалдеш латта шийттаза вIаштIара даь цIенош укх шера апрель бетта отделочни балхаш дайтара дIадала лерхI бригада монтажникаша. ХIара сменагIа нормаш 130—140 процент кхоачашъеш къахьег цар.

Къаьстта дика къахьегаши социалистически яхье хьалхалатташи хиларца белгалбаьнна ба монтажник М. Ширяев, электросварщик С. Ткачев, кхыбараш.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) прораб Л. Умаров, монтажник М. Ширяев, электросварщик С. Ткачев.

И. ПЛИЕВА сурт.

22 апреле — коммунистически субботник

ЦАI САННА массава а араваргва

Укх шера 22 апреле В. И. Ленин ваь 108 шу дузача цIей сийна Ерригсоюзни коммунистически субботник дара москвичаша дIайолаь инициатива чIоагIа раьза хинна хьаллаьцар Грозненски автотранспортни предприяте болхлоша. «ЦIе шоаттди» хьинарерча къахьегамца белгалдаккха лаьрхIад цар.

Коммунистически субботнике дакъа лоацаш хургва 720 водитель, болхло, инженерно-технически болхлой, гIулакхера нах. Царех 420 саг хургва шоай балха тIа. Цар цхьан дийнахьа 24 эзар тонн халкъбоахама мухьаш дIа-юха а хьош, ергья 420 эзар тонно-километр 14 эзар сома маьха валови пайда бергба. Пятилетка фонда юкъехьоргда цхьа эзар сом алапи.

Коммунистически субботнике дакъа лоацараша дIайогIаргья 300 гаи кIотарги, кхо эзар зизай кIотарг, ремонт ергья шии автомашина.

* * *

«Союзнефтегазпереработка» яхача Ерригсоюзни объединенена чуйоагIача ремонтно-наладочни управленерча 500 совгIча болхлочо, инженерно-технически болхлочо, гIулакхерча наха дакъа лоацаргда Ерригсоюзни коммунистически субботнике. Царех дукхагIбараш шоай производственни участкашка къахьегаш хургба. Шоаш даькха 600 сом алапи пятилетка фонда юкъехьоргда цар.

Управленера цхьабараш хургба Грознерча улицашка лостам беш, цхьайолча моттигашка гаьнаш дIайогIаш.

* * *

«Грознефтехимремонтстрой» треста № 3 йолча специализированни ремонтно-гIишлошъеча управлене болхлоша, гIулакхерча наха лаьрхIад 22 апреле хьинар айдаь къахьега. Цу дийнахьа балха араваргва 300 болхло. царех ахаш къахьегама вахте латташ хургба.

Коммунистически субботнике дакъа лоацараша лаьрхIад 8 эзар сома маьха гIишлонмонтажни балхаш де. Пятилетка фонда юкъехьоргда эзар сом алапи.

* * *

Ерригсоюзни коммунистически субботника дика кийчо еш ба Нохч-ГIалгIай транспортни управлене Грозненски автокомбинате къахьегаш бараш. Къахьегама цIей долча дийнахьа дакъа лоацаш хургва 400 совгIа саг. Шоай производственни участкашка къахьегаш хургва 316 болхло, вожаш предприяте ков, гонахьарча моттигашка лостам беш хургба.

РейсагIа араяргья 150 совгIа автомашина. Царца дIаюха хьоргда пхи эзар совгIа тонн халкъбоахама мухьаш, ергья 70 эзар тонно-километр.

Ремонтникаша бархI автомашина ремонт ергья. Субботнике дакъа лоацараша 5,2 эзар сом валови пайда бергба. Шоаш даькха 1200 сом алапи пятилетка фонда юкъехьоргда.

* * *

ИттлагIча пятилетка кхоалагIча шера дика къахьегаш я «Кавэлектромонтаж» треста монтажни управлене коллектив. ЦIаккха ца хиннача тайпара хьинар айденна къахьега лерхI цо 22 апреле а. Коммунистически субботнике дакъа лоацаш хургва 250 электромонтажник, инженерно-технически болхло, гIулакхера нах. Царех бIаь гаргга саг къахьегама вахте латташи вожаш лостам беши гаьнаш дIайогIаши хургба.

«ЦIеча шоаттдийнахьа» управлене болхлоша кхоачашдергда 1100 сома маьха монтажни балхаш. Пятилетка фонда юкъехьоргда 200 сом алапи.

* * *

Ерригсоюзни коммунистически субботник толамца чакхдаккха кийча ба «Родина» яхача грозненски совхоза къахьегамхой. 22 апреле болх бе араваргва 855 саг. Царех 705 саг болх беш хургва кхашка, парникови боахамашка, бешамашка, кагирхой лагера помещенеш тоаеш. Цул совгIа 130 болхлои, 330 дешархои, поселке баха 200 совгIа саги боахама территоре тIа лостам беш, поселка улицаш цIенъеш, керда гаьнаш, зизаш дIадогIаш хургба.

Цу дийнахьа даькха ахча иттлагIча пятилетка фонде дIадала соцам баьб «Родина» совхоза коллективо.

Ф. МАЯКОВСКИЙ.

* * *

В. И. Ленин ваь 108 шу дизара сийна 22 апреле тайп-тайпара юртбоахама балхаш де араяргья «Гудермесский» совхоза коллектив. Ерригсоюзни коммунистически субботнике дакъа лоацаш 500 гаргга саг хургва. Дуга дIаде лаьтта кийчдеш, хьажкIаш, кхыйола культураш дIаювш, сомий бешамашка гаьнашта тайп-тайпара Iунал деш къахьегаргда механизатораша, кхаш, сомий бешамаш леладераша, хIаьта хьайбаш леладераш, контора болхлой фермай помещенеш, ковнаш цIендеш, керда гаьнаш дIайогIаш хургба. Субботнике дергдолча балхашта кулгалдара лаьрххIа штаб вIашагIъеллай.

Цу дийнахьа 1200 сома балхаш де лерхI. Даькха ахча деррига иттлагIча пятилетка фонда юкъедохьийтаргда оаха.

Н. МОВЛАЕВ,
«Гудермесский» совхоза парткома секретарь.

БIАЬСТИ КХАШКА

БIаьсти ювча культурех йола аргIанара сводка оттаьй республика статистически управлене. 20 март тIакхоачаш бIаьсти ювча культураша 18,5 эзар гектар дIалаьцай.

Хургболча хьувкъама тешшаме лард а йоллаш, бIаьстан юххье юв культураш лоацача агротехнически ханашка дIае лерхI механизатораша.

Ялат, ялатабобови культураш хIанзле дIайийцай 8 эзар гектара тIа, бIаьстан юххье дув баьцадаараш — 2 эзар гектара тIа, дIайийча цхьан шера мара тIа ца ювла баьцаш — 8 эзар гектара тIа.

ДIае йолаяьй шекара свекла.

Грозненски районе бIаьсти юв культураш хIанзле дIайийнай 6,8 эзар гектара тIа, хIаьта Наурски районе — 4 эзар, Сунженски районе — 3,4 эзар гектара тIа.

Дика лел гIулакхаш Ачхой-Мартановски, Сунженски районий баьцадаараш дIадувча а. Иштта, Ачхой - Мартановски района боахамашка баьцадаараш дIадийнад 900 гектара тIа, Сунженски районе — 700 гектара тIа.

Ялата, ялатабобови культураш, баьцадаараш соахкэрчул сихагIа дIадув.

Ма-хулла сихагIа бIаьсти юв культураш дIаера беррига низ тIабахийта беза республика механизатораша.

Балхаш сихденнад

Укх деношка сихбенна кхашкара балхаш, деш ба «Горец» совхоза механизатораш 2150 гектара тIа гурахьа дIадийнача ялата минеральни удобренешца подкормка а яь хIанз хий дуллаш ба. Цига дика къахьег болхлоша Бекмурзаев Мухьмадеи Мизаев Iусманеи. Дийнахьара норма 64 гектар йолаш, 80 гектара хий дулл царех хIаране.

Агротехнически бокъонаша дIадеххача тайпара болх беш хIанзле дIайийна яьхай совхозе бIаьстан юххье юв культураш. Иштта, кено — 70 гектар, горохо — 30 гектар, кенаца цхьана ювча горохо — 150 гектар дIалаьцай.

Уж культураш дIаювча дийнахьара нормаш 150 процент кхоачашъеш къахьийгар механизатораша: Юсупов Адлана, Тимаров Увайса, Атиев Лемас.

ХIанз шекара свеклаш дIае йолаяьй совхозе. Из культура кхеергья укх шера 500 гектара тIа. Цунца цхьана макха боаккхаш, культивани еш кийчлеш да хьажкIаш дIаювргйола лаьтта.

Кхашкара уж балхаш толамца чакхдоах трактористаша Баштыров Сулумбекеи Мерижев Мухьмадеи. Сменни норма 15 гектар йолаш, хьажкIаш дIаера 18 гектар лаьтта кийчду царех хIаране. ХIаьта цу культуро укх шера тха боахаме 700 гектар лаьтта дIалоацаргда.

РСФСР кердача Конституце проекта жоп луш, дIахо а иштта айденнача хьинарца къа а хьегаш хургболча хьувкъама тешшаме лард йолла дага да тхо.

М. ГУЧИГОВ,
Урус - Мартановски района «Горец» совхоза керттера агроном.

ЦIЕ БАЙРАКХ ДIАЕННАЙ

Гудермесски района Суворов-Юрта культура ЦIагIа хилар 1977 шера лелаяьча юртийи поселкови Советий Ерригроссийски социалистически яхье доккхий толамаш дахарех халкъа депутатий Суворов-Юртовски юрта Совета хьожаяь РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-и карара кара тела ЦIе байракх дIаялара хетаяь партийни, советски, боахама актива собрани.

Актива собране баьхкабар «Новогрозненский» винсовхоза болхлой, юрта къахьегараш, депутаташ, юрта Совета активисташ, района юртий Советий председателаш.

Торжественни собрани хьайийллар Суворов-Юртовски юрта Совета исполкома председатела Г. Эльсаева.

Гулбеннарашта хьалхашка къамаьл дир Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела хьалхарча заместитела С. Н. Кожуховске.

Цар къахьегама селла боккха мах барца юртара беррига къахьегамхой даькъала а бийца, цо аьлар, КПСС ЦК, СССР Министрий Совето, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК мехка беррига къахьегамхошка яздаьча Письмос гIоттаяьча йоккхача политически къахьегамеи уйлах пайда а эцаш Суворов-Юртовски юрта Совето совхозе, юрта территоре тIарча предприятешка, организацешка дIадодар кIезиг а деш доккхагIа толамаш дахара, дерригача материальни рузкъаех хьурмат деш пайда эцара, балха минута кхомбара тIехьа кхы а шерагIа социалистически яхь йоаржаергхиларах теша мегаргволга.

Нов. С. Н. Кожуховске юрта Совета викалашка дIаелар ЦIе байракх.

СовгIат далара жоп луш къамаьлаш дир юрта Совета исполкома председатела Г. Эльсаева, «Новогрозненский» винсовхоза комсаш лелаеча бригада бригадира Ленина орден лелаеча Б. Насуханова, юкъерча школа хьехархочо М. Пехтеревас, трактористкас М. Насухановас, винсовхоза директора А. Волкова. Цар тешам белар 1978 шера халкъбоахама планаши социалистически декхараши толаме кхоачашдара шоай деррига низаши хьинари дIалургхиларах.

СИЙЛЕ ХИЙЛА ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ!

1977 шера колхозийи совхозийи отделенеша, бригадаша, механизированни отрядаша, фермаша, звеноша балха эффективности дикаля айяра тIехьа лелаяьча Ерригроссийски социалистически яхьа итогашка а хьежа Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советои обасовпрофои соцам баьб:

Ерригроссийски социалистически яхье котъяьннарг а лаьрхIа «1977 шерарча Ерригроссийски социалистически яхье котваьннар» яха вымпели ахчан совгIаташи луда:

ХIАРАНЕНА СОВГIАТА 1000 СОМ

Ножай-Юртовски района А. Шерипова цIерагIча колхоза тхьамка леладеча бригадана (бригадир С. Мудушев);

Ножай-Юртовски района Гагарина цIерагIча колхоза тхьамка леладеча бригадана (бригадир А. Хадиев);

Ножай-Юртовски района Калинина цIерагIча колхоза тхьамка леладеча бригадана (бригадир Х. Алиев);

Ножай-Юртовски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза баьцадаараш леладеча бригадана (бригадир Х. Бадидаев);

Назрановски района «Октябра 40 шу» яхача совхоза отделенена (управляющи Б. М. Дзауров);

Сунженски района «Победа» колхоза баьцадаараш леладеча бригадана (бригадир Е. Д. Бубликова);

Ачхой-Мартановски района «Урожайный» совхоза баьцадаараш леладеча бригадана (бригадир Б. Д. Эдильханов);

Шелковски района «Красный пахарь» колхоза гранулированни доакъараш кийчдеча цеха (начальник И. А. Садаков);

Ведески района XXII партсъезда цIерагIча колхоза тхьамка леладеча бригадана (бригадир Н. Зелимханов);

Назрановски района «Октябра 40 шу» яхача совхоза № 3 йолча шурий фермана (бригадир С. А. Дзауров);

Шелковски района «Красный пахарь» яхача колхоза жа леладеча фермана (заведующи Ю. К. Шадиев);

Шалински района Ленина цIерагIча колхоза № 1 йолча шурий фермана (заведующи М. И. Ибрагимов);

Надтеречни района «Гвардейский» совхоза тракторно-кхай бригадана (бригадир У. М. Арцуев);

Наурски района «Красное знамя» яхача колхоза механизированни отряда (начальник А. М. Хасалиев);

Грозненски района № 2 йолча совхоза сомий-баьцадаарий бригада коллективана (бригадир В. В. Литвинов);

Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIча совхоза сомий-баьцадаарий бригада коллективана (бригадир А. Муцаев);

Гудермесски района «Терек» яхача совхоза ялата дуга хьалкхедеча № 1 йолча отделене коллективана (управляющи А. Дуруев);

Веденски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза хьайбаш леладеча ферма коллективана (заведующи М. Агамерзоев);

Шалински района «Шалинский» совхоза механизированни отряда (начальник С. Мусаев);

Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза механизированни отряда (начальник В. А. Козлов).

ХIАРАНЕНА СОВГIАТА 500 СОМ:

Ножай-Юртовски района Х. Нурадилова цIерагIча колхоза баьцадаараш леладеча звенона (звеньевой Б. Индарбиев);

Назрановски района «Экажевский» совхоза кхартолаш лелаеча звенона (звеньевой Х. Ш. Евлоев);

Назрановски района «Октябра 40 шу» яхача совхоза хьажкIаш лелаеча звенона (звеньевой Б. Г. Кодзоев);

Назрановски района «Октябра 40 шу» яхача совхоза свеклаш лелаеча звенона (звеньевой А-М. А. Аушев);

Шелковски района Ленина цIерагIча колхоза жа леладеча бригадана (воккхагIвола жаIу А. А. Акбулатов);

Урус-Мартановски района «Труд» яхача совхоза свеклаш лелаеча звенона (звеньевая Ш. Эльмурзаева);

Ножай-Юртовски района Ленина цIерагIча колхоза тхьамка леладеча звенона (звеньевая Б. Бегоева);

Ножай-Юртовски района Жданова цIерагIча колхоза тхьамка леладеча бригадана (бригадир Н. Эзимханов);

Шелковски района «Шелковский» племовцесовхоза жаIуй бригадана (воккхагIвола жаIу А. Суендыков);

Шелковски района «Шелковский» племзавода жаIуй бригадана (воккхагIвола жаIу Н. А. Эсмухамбетов);

Надтеречни района «Горагорский» совхоза жаIуй бригадана (воккхагIвола жаIу А. С. Витригов);

Наурски района «Красное знамя» яхача колхоза баьцадаараш леладеча звенона (звеньевая Е. Бикаева);

Наурски района «Россия» яхача колхоза жаIуй бригадана (воккхагIвола жаIу С. Ашаханов);

Урус-Мартановски района «Урус-Мартановский» совхоза механизированни отряда (начальник Д. Мусаев);

Советски района Кирова цIерагIча колхоза тхьамка леладеча звенона (звеньевая С. Хугаева);

Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIча ка бола ялаташ кхедеча механизированни звенона (звеньевой А. Межиев);

Веденски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза тхьамка леладеча звенона (звеньевая Д. Идрисова);

Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза хьажкIаш лелаеча звенона (звеньевой Т. Хаджиев);

Урус-Мартановски района «Горец» яхача совхоза хьажкIаш лелаеча звенона (звеньевой М. Бачаев);

Грозненски района нокхарий совхоза звенои коллективана (звеньевая А. М. Ананич).

КУЛЬТУРА УЧРЕЖДЕНЕИ ОРГАНИИ БОЛХЛОШТА РСФСР ЗАСЛУЖЕННИ БОЛХЛО ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

У К А З

Советски культура даькъе доккхий гIулакхаш карагIдувлларах РСФСР культура заслуженни болхло яха сийлен цIи лойла:

Габисова Тамара Пацевнана — Нохч-ГIалгIай АССР А. П. Чехова цIерагIча республикански библиотека заведующена.

Симкина Прасковья Афанасьевнана — Нохч-ГIалгIай АССР халкъа депутатий Грозненски городской Совета исполнительни комитета культура отдела заведующена.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума
Председатель М. ЯСНОВ.
РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума
секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1978 шу, 22 март.

СУДЕБНИ ОРГАНИЙ БОЛХЛОШТА РСФСР ЗАСЛУЖЕННИ ЮРИСТ ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

У К А З

Социалистически законность чIоагIъеча доккхий гIулакхаш карагIдувларах РСФСР заслуженни юрист яха сийлен цIи лойла:

1. Афонченкова Ирина Григорьевнана — Кировски областа Слободски городской халкъа суда председатела.
2. Гакаев Вахид Нагаевича — Нохч-ГIалгIай АССР город Грознерча Ленински районни халкъа суда халкъа судахочов.
3. Казаков Александр Федоровича — город Брянскерча Володарски районни халкъа суда председатела.
4. Кокин Петр Михайловича — Кировски областа г. Кироверча Октябрьски районни халкъа суда председатела.
5. Кокшаров Сергей Степановича — Красноярски краевой суда председатела.
6. Николаев Владимир Евсеевича — Карельски АССР Питкярантски районни халкъа суда председатела.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума
Председатель М. ЯСНОВ.
РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума
секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1978 шу, 23 март.

ЮВЦАШ Я РСФСР КОНСТИТУЦЕ ПРОЕКТ

БАЛХА А ВАХАРА А ГIУЛАКХИЙ УЙЛА Ю

Политически къахьегамеи хьинар Iалаьмате чIоагIа айденнача хьалашка тIайийцар Грозненски консервни завода къахьегамхоша РСФСР Конституце проект. Из лоархIаме документ шерра дIадовзийтара, цу хьакъехьара болхлой уйлаш, царна хетараш миштад хара шерра массово-политически болх баьржаб коллективе. Конституце лоархIам, чулоацам дIабовзийтара заводе тахан къахьегаш ба итташ бола агитатораш, политинформатораш, пропагандисташ.

ХIанз завода цехашка дIайолаенна «РСФСР Конституце проектахи коллективашта хьалхашка латтача декхарехи» яха доша дувцаш йола юкъара собранеш. Цига къамаьлаш деча къахьегамхоша дег тIара къоабалъяь хьаллоац РСФСР гражданий Керттера Закон, цун статьяшта цхьадола тIатохамаш ду, шоай балха а вахара а гIулакхаш тоадара дича бакъахьа хета хIамаш дувц.

Иштта, гIишлонхой цехе хиннача собране маляраша КПСС член волча М. И. Павленкоси Т. Байдароваси законодательствана юкъехьо аьнна укх тайпара предложени елар: «Болх ца беш лелача жуккаргашта, тIехдаьха маларащ меларашта общественни моттигашка гIаьлеваш увзараштен духьала лоаттабу къовсам чIоагIбе», аьнна.

Иштта теркаме эца мегаргдола хIамаш дийцар цига къамаьл даьча плотника И. Инаркаевас а. Цо белгалдаьккхар, пенси хьежадара практика шийна Iаяха ниййса ца хетилга. 20 — 25 шера е 40 — 45 шера болх баьчарна бе-башха доацаш цхьатарра пенси лу вай паччахьалкхене, хIаьта нов. Инаркаева яхачох цу даькъе Конституцена укх тайпара керда пункт юкъейоалаяь хувцамаш дича бакъахьа хургда «25 шерал совгIа балха стаж йолчарна из тIакхетарга хьежжа пенсе боарам а лакхбе боагIа».

Цул совгIа дукха шоай балха а вахара а хьалаш тоадара тIаерзаяь кхыйола маьхера предложенеш а тийлар къахьегамхоша. Царех цхьаболчар дIадийхар городской транспорта болх тоабелга, Черноречьеи Нови Алды яхача моттигашка баха нах консервни заводеи шурий комбинатеи пересадка ца еш хьаккхача йиш хургйолаш керда маршрут хьаеллилга.

Цу тайпара юкъара собрани хиннай мехмастерске коллективе а. Цига ше къамаьл деш токара Писанко Ким Степановича законодательствана юкъедахьара укх тайпара дешаш доаладир: «Сийлахь-боккхача Даймехка тIема доакъашхошта цхьошу хьалха пенсе баха йиш лойла».

Цига къамаьлаш даьчар иштта дIадийхар спекуляцеца лоаттабу къовсам чIоагIбелга, шоай къахьегама доходашка диллача эца йиш йоаца автомашинаш шоай доалахьа лелаеча, доккхий боахама гIирсаш хьалдеча наьха вахара гIулакхашка хьожилга.

ХIаьта РСФСР Конституце проектаца бувзабеннача балха керттера лостам коллектива производственни гIулакхаш тоадара тIаберзабаьб укхаза.

— Къахьегамхой айденнача хьинаро хьагойт квартала план кхоачашъяра кхы а шин дийнахьа болх бича, кхоачамхургхилар, — яхаш дувц завода партбюро секретара Жижин Анатолий Сирафимовича. — ХIаьта сом чаккхбоаккхача цехо кхаь бетта план 20 марте кхоачашъе, аьттув баьнаб.

С. ШАБИЕВ.

Даьхе хозъяра

РСФСР кердача Конституце проект кепайоазон тIа араяларо дегаш гIоздаьха, къахьегама хьинар айдаь вай Даьхе хозъяра низи хьинарни ца кхоллеш къахьега лаьрхIа ба локомотивни депора машинисташ, царгIончаш, слесараш, токараш.

ТIехника хьоккхамаш доах локомотивни бригадаша довгора электроэнергии кходара яьржача социалистически яхье. Укх шера хьалхарча шин бетта 40 тонни дизельни доагорв 70 эзар киловатт-сахьат электроэнергии кхоьий укхаза. Социалистически яхье хьалхарча мугIарашка латт машинистий Добролюбов Евгенеи Лепешков Георгеи бригадаш.

Балха хьоккхамаш лох ца долийташ къахьега лаьрхIад тепловозникаша март бетта а. Хьалхарча шин кIирагIа 20 тонн доагор кходе вIаштIехьдаьннад цар. Укх бетта социалистически яхье дикагIа хьоккхамаш да машинисташ Шкутов Виктор, Априжкин Юрий керте латтача локомотивай бригадий.

Г. АНОХОВ.

ОБЩЕСТВЕННИ ВАХАРА интернационализаци яр

Советски вахара хьисап вIаштIехьдалар — социалистически къамаши народносташи кхотадаларах, ленински къамий политика принципаш леррагIа чакхъяхарах, дикалга диллача керда наьха социально - экономически, идейно-политически, интернациональни общность — советски халкъ — хьалъоттавах хьахиннар.

Наьха керда исторически общность — советски халкъ — хьалъоттаро ше белгалъяьккхай къамий отношенеш дегIаяххара даькъера лоархIаме этап.

Советски республикай эггара айхагIа йола цхьоагIо хиланза ярг ца хилар хьалкадоах «бIарча цаI бола, дерригача къамий пролетариато юкъарча планагIа ниййсбеш, дерригача дунен тIа бIарчча цаI бола боахам хьабара тенденци а йолаш, цу тайпара тенденци ше ма-ярра шаьра капитализме хьагучаьнна а шеко йоацаш дIахо дегIаахеи социализме чакхъялеи езаш а» йола общество дегIаахара закономерносташа. (В. И. Ленин. Соч. бизза гуллам, т. 41, оагI 164).

Социалистически общества хьалашка интернационализаци яра эша лард я социально-экономически эргалоний дерригa достамаш: индустриализаци, юрта боахама коллективизаци, къамий дош къоастадар. Общественни вахара социалистически тайпара интернационализаци яра белгалонаш я моттигерен къамийн йовкъаш, довзонаш дIадоахаши къамаш шоайла хьерчара шерра торонаш Iалашъеши долча халкъаца шоай лоIамагIа цхьана леладу гIулакхаши вIашм ду новкъостали.

Общественни вахара интернационализаци яро, социалистически общества материальни духовнии лардаш чIоагIъяро хьахулийт общественни сакхетама интернационализаци яра, саг нравственно дегIавоалавара, советски патриотизман социалистически интернационализман сакхетами уйлен кIоаргъяра эша торонаш, цхьабакъда наха юкъе интернациональни сакхетам автоматически чIоагIбелга Iалашлац. Цунца дуазаденна къаьстта лоархIаме да наха интернациональни кхетам балара дош.

Интернациональни кхетам балар идейно - политически, къахьегама, патриотически, нравственни, физически кхетам лулга цхьана чулоацаш йолча чоалханеча коммунистически кхетам балара процесса цхьа дакъа да.

Коммунизм хьалъеш латтача юкъагIа хIара кердача этапо парте идейно - кхетама балха хьалхашка шин декхараш увттаду, цун керда формаш лохилгеи эффективность лакхъелгеи дIадех.

КПСС XXV съезде Л. И. Брежнева белгалдаьккхад, «...хIанзарча хьалаша керда декхараш оттаду парте идеологически балха хьалхашка. Партийни организацей практико хьалхабоах вайна леррагIа вай дIадахача цун эффективность лакхъе вай вIаштIехьдаргдола никъ. Из — кхетам балара дерригa гIулакх вIаштIехьдаккхарца лелабу комплексни никъ, вешта аьлча — къахьегамхой бе - беча группай башхалонаш теркал а еш, вийхха цхьоагIо йолаш идейно - политически, къахьегама, нравственни кхетам лулга Iалашдар».

Социализм хьалъеча шерашка кувцабеннаб - Нохч-ГIалгIай АССР къамий лоаттам. Республикашта юкъерча миграце процессашеи юрташкахьарча моттига урбанизаци ярои гIо даьд республика городашка, юрташка, къахьегама коллективашка бе-бе къамаш дукхагIа вIашагIкхетара. 1970 шера яьча переписагIа, республике бахача берригача нахах ахаш совгIа бар нохчийи гIалгIайи. «Красный молот», СССР 50 шу дизара цIерагIа химкомбинат, «Пищемаш» яхараш санна йолча заводий къахьегама коллективашка болх беш 30 совгIча къамех бола нах ба, хIаьта цо гIо ду къамаш шоайла дукхагIа хьерчара, духовнии культурнии гаензаш дIа-хьа эцара. КПСС обкома социологически лабораторе 1972 шера Нохч-ГIалгIай АССР-е даьча тохкамий даннегIа, кхыча къамех болча вихалашца дейм дIа-хьа гIулакхаш леладеш хиннаб 85 процент болхлой, 80 процент интеллигенции тIулакхера нахи, 58 процент колхозхой. Кхыча, къамашца юкъарчал доацаш гIулакх леладу аьнна лаьрхIарий геттара айха да бувзамаш. «Кхыча къамех болча нахацара гIулакхаш малагIа тайпа да шун?» аьнна хаттар даьрех 21,9 процентo жоп денад: гаргарча наха леладераш моргаш да; 30 процентo — лоалахоша леладераш, 45 процентo — доттагIала гIулакхаш да шоай аьнна.

Дукхача къамех латта къахьегама коллективаш дукхагIа хиларо аьттув бола хьалаш хулийт къахьегамхошта, къаьстта а кагирхошта интернациональни, нравственни кхетам

Советски вахара хьисап

балара, Дукха производственни, культурни, кхыдола декхараш кхоачашдеча юкъагIа бебеча къамех болча наха юкъе юкъарчал доацаш бувзамаш леладарал пайданагIа а долаш гIулакх дац вIаши дагардараш дикагIа кхетадара, духовно вIаши бIаьхий бара.

Цунца цхьана, цхьаьца бахьанегIа бахача наьха белгалларча даькъа сакхетам чу хIанз а йолаш йола харц стереотипаш хьагучаяхара бе-беча къамех болча нахаца юкъарчал доацаш леладеча бувзамел дикагIа а йолаш цхьаккха средство яц. Къамаша юкъарчал доацаш дIахьа леладеча гIулакхаша массаза а цу сахьатеи массадолча хьалашкеи гIо дац националистически уйлаш дIаяхара. Бебеча къамех болча наха шоайла дика вIаштIехьа ца доалаш леладеш дола гIулакхаш дукхаза а, цхьаккха бахьан а доацаш, къамий юкъмоттига дIатIадекх. Шоаш шоайла вIаши тар ца балара бахьанаш ниййса кхетаде ца а могаш, цхьаболча наха къамаш бе-бе хилар лоархI цунах, тIаккха циггача хьалхьеду цхьан хана-заманахьа къамашта юкъе лаьтта халахетараш, цу замалахьа къамашта юкъе тIемаш лаьтта, лаьтташ дIа-хьа доахаш моттигаш хиина хиларах дукхагIа кIом а деш.

Интернациональни кхетам баларах пайда баьга дукккача даькъе къамашта юкъера бувзамаш интернационализма дика оагIош йоахкаш хиларах тийша да.

Республике интернациональни кхетам луш Iоаяьча опыто, социологически тохкамаша хьахьокх, бе-беча къамех болча наха балхаш деча предприятей, колхозий, совхозий, Iилман учреждецей къахьегама коллективашка интернациональни кхетам баларах боккха пайда боалаш хилар. Цига, корта а болаш новкъосташа цхьана гIулакхаш леладеча, вIаши лоархIача, доагIар дизза дIа-хьа дехача хьалашка дегIа а ух, чIоагI а лу коммунистически хьисапера саг хьахиларэ эша лардаш.

Къахьегама коллективаш боккхача лоархIаме я кагирхошта идейно - нравственни кхетам балара гIулакхa. Къонача ноахала идейни кхетам хьахул общеобразовательнии информацеи боарам сихха лакхлуча хьалашка, социальни явленей классови мах бара принципаш кхетаяра, кагирхой советски халкъа революционни, тIема, къахьегама традицешта тIаберзабара лоархIам чIоагIагIа хул.

Вай обществерча цхьатарра ханаш йолча группашца ниййсбича эггара дукхагIа бараш кагирхой ба. 30 шерага кхачалца ханаш йола къона нах Нохч-ГIалгIай АССР-е бахача нахах ахаш совгIа ба: «Красный молот» яха завод, СССР 50 шу дизара цIерагIа химкомбинат санна йолча предприятешка 30 процент совгIа ба кагирхой, «Пищемаш», «Электроинструмент» яхараш санна ярашка — 50 процент совгIа. Уж дерригa хIамаш теркал а деш, къаьстта чIоагIа лоархIам бе беза къахьегама коллективашка кагирхошта интернациональнии патриотически кхетам балара. Къахьегама коллективашка къахьегараш бе-беча къамех бола нах хиларах цIаккха а царна юкъе дов даьина моттиг хилац. Из тешшаме бакъдаьл республика йоккхача шин предприяте баьча социологически тохкамо: «Красный молот» яхача заводеи химкомбинатеи. Цига хаттар даьд берригача болх берех 25 процентага. «Балха тIа (дешача) доттагIий (хьаьший) хилара къамий башхало хьисапе йий шоана?» аьнна даьча хаттара дейна жопаш укх тайпара декъаделар: вIалла хьисапе а яц аьнараш — 58,1 процент; керттерча даькъе тхоай къамех болча нахаца леладар лов тхопа гIулакх аьнараш — 15,3 процент; моллагIча къамах бале а, сага гIулакхаш доахкараш дикагIа лоархI оаха — 21,4 процент; кхы тайпа уйла яраш — 3,1 процент. 30 шерага кхачалца ханаш йолаш болча кагирхошта юкъе алхха шоай къамех болча нахаца гIулакх леладе ловраш 7 процент ба. Долче, дукхагIча даькъе леладе ловраш бе-бе, къамашта юкъера гIулакхаш да-кх. Хаттараш даьча 30 шерага кхачалца ханаш йолча кагирхошта юкъе 90 процент гаргга барий шоай доттагIаштеи новкъосташтеи юкъе кхыча къамех бола викалаш ба.

Социализма оцк чIоагI мелу, дикагIа тоалу, гаргадолх, цхьана хул социалистически къамаши народностaши. Коммунизмагахьа дIахо ме долх, тIа-тIа йоккхагIа моттиг дIалоацаргья дерригача къамийи народностийи юкъарча хьацташа. Цхьабакъда интернациональнии патриотически кхетам балара дешаш ши-шегIа, автоматически къестаду яхилга данне а дац из.

Социалистически интернационализма идеологи доале йолча хьалашка хулаш да ширача замах юхедисача кхыча воча гIулакхашца, патриархально - родови традицешцеи обычешцеи, дынца айхха дувзаденна дола националистически гIулакхаш.

«Дицде мегаргдац, — аьннад новкъоста Л. И. Брежнева, — харцахьа дег чу есса националистически уйлаш, къаман гIулакхаш тIехдаьха е тIакIалтIадаьха леладар — политически гIулакха бокъонца кхетам чу бахканза болча наха юкъе чIоагIа дахаш, цар психологена чIоагIа чудижа гIулакхаш хилар. Уж, цу тайпара харц уйлаш, дIахо а юсаш я кхыметтел къамашта юкъерча гIулакхашка цхьаьна а тайпарча антагонизмашта объективни предпосылкаш моцагIе а деиз йоацаш долча хьалашка а».

Гаьнарча хана чу доал деча классаша шоашкара халкъашта юкъе гоамали моастагIали дийхкача хана чу долх националистически гIулакхий овлаш. Националистически уйлаш къаьст-къаьстача дезалашка йIаьххача хана ноахалгара ноахалга ювлаш хьаьхкай, оамал а хиина дIаяхай. Цар чIоагIал сенца белгалйоал аьлча — автоматически, иштта хила йоагIаш я уж аьнна э хеташ уж тIаэцаш хиларца.

Общественни сакхетамечул дукха а сихагIа хул общественни вахара интернационализаци экономике, культуре, быте. Хьалха тIехьадиса хиннача дукхача халкъаша Советски Iаьдал латтача шерашка боарам боацаш боккха тIа баьккхаб прогрессагахьа, социалистически къамаш а хиина дIаэттад. КарагIдийннача цу хIамаех доккхал ду цар, шоай къамий лоархIам бе хов царна, хIаьта из иштта хила доагIаш а да. Цхьабакъда идея йоацача, юхамаччахьара политика лелаеча, къамий отношенеш дегIаахара пролетарски интернационализма позицешкара анализ ца еча хьалашка бIарчача къаман сакхетамах пайда эца тарлу халкъаша шоаш хийра доахаргдола уйла хьахилийтара.

Советски халкъо лархIа боккъо а йолаш лоархI шийх дIаихача ноахалаша хьакхелла деза мел дола хIама тIехьаленна шийга кхача дезаш йола тIехье, критически мах бу дIаяхача ханах тIехьаленпа дисачох, хьахорж дIадахача ноахалаша хьаккхеллачох дезагIа мел дар, цар хьийггача тайпара дIахо къахьег.

Республике интернациональни кхетам балара баьча берригача балхах хьахиина керттердар — буржуазни национализма белгалонаш тIехь-тIехьа дукхагIа кIезиглуш хилар. Массе къамех болча наха юкъера отношенеш белгалъеш йола нравственни норма а хиина дIаэттай социалистически интернационализм.

Л. ВЕРЕВКИН,
Нохч-ГIалгIай историе, социологе, филологе Iилматохкама института зIамагIвола Iилман болхло.

Назрановски ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» яхача заводерча дукхача болхлоша социалистически декхараш тIайийцад пятилетка хьалхарча кхаь шера план СССР керда Конституци тIайийца шу дузача денга кхоачашъяра. Уж толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаяьча цар дог гIоздоаха къахьегама толамаш доах укх шера. Царна юкъе а хьалхалаттачарех цаI ва токарь Дзармотов Мувса. ХIанзалехьа пятилетка хьалхарча кхаь шера задани кхоачаш а яь тIадоагIача шера календарагIа къахьегаш ва из.

СУРТА ТIА: токарь М. Дзармотов.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

КАМАЬХАЛ ЙОАЛ ПРОПАГАНДИСТА

Ший хьалхара политзаняти кхо шу хьалха комсомольски кружоке дIайолайир Любова Ужлипат Ахмадовнас. ХIаьтта Кобински юкъерча школе истории хьеха балха еняр къона хьехархо комсомолка Аюбова. Цу шера гурахьа пропагандист хилара дола лоархIаме комсомольски декхар тIадиллар цунна.

Ши шу хьалха цехови партийни организаце шийн мугIарашка дIаийцар Ужлипат. ХIанз марксизма-ленинизма лардий школе пропагандист я из. Цуна дукха дезаденнад хала, бакъда сийдола ший партийни декхар.

ЛадувгIаш 18 саг ва школе. Шелковской района Ленина цIерагIча колхоза мехотряда механизатораш, шурий-товарни ферма хьайбаш леладераш ба уж.

Марксизма-ленинизма лардий школа укх шерара программа чIоагIа чоалхане я. Укхаза Iомаду вай мехка Керттера Закон, Сийлахь-боккхача Октября 60 шу дизара хетаяь Москве хиннача торжественни заседане, КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленума материалаш, КПСС историе дешаш. Цхьабакъда, цахаддаш ший кхетам лакхбара къахьегаш ца хилча политзанятеш еча селла толам баккха-м мегаргдацар пропагандиста.

Политшколерча хIара занятега лаьрххIа кийчлора, дика кхетаергйолаш а кIоаргга чулоацам болаш а хIара темах дувцар пропагандиста Аюбовас. Иштта ладувгIарий дукхагIа безам тIагIортболаши дакъалоацаргдолаши чакхьяккха гIерт из ший хIара заняти. Иштта дика чакхъялар заняти Москве хиннача торжественни собране КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя новкъоста Л. И. Брежнева яь доклад Iомаеш. КIоаргга яьшхар «ИттлагIа пятилетка кхоачашъелга — хIара советски сага декхар яха» Ленина цIерагIча шоай колхоза къахьегамхой гIулакхаща из йийзар пропагандиста. Колхозхоша юбилейни шера тIайийна социалистически декхараш мишта кхоачашду дийцар, иттлагIа пятилетка кхоачашъеча хьинаре дакъа лаьца хьалхалаттараш белгалбаьхар, дикагIболча жа Iуй, доаркай, механизаторий, ялат кхедерий цIераш яьхар.

Пропагандист дийца яьлча ладувгIараша а къамаьлаш деш чакхъяьлар заняти. Шоай дика дараш цхьана мехотряде, ферме пайда ца эцаш йиса резервех, кхоачамбоацарех дийцар цар. Иштта кIоаргга чулоацам болаш ладувгIарий безам тIабодаши занятеш хилар КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленума материалаш, КПСС ЦК- СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо Iомадеш. Цу документа тIа белгалдоахача юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка латтача декхарех, шоай механизаторашеи хьайбаш леладерашеи, иштта ерригача колхоза къахьегама коллективаша де дезарех дийцар ладувгIараша.

Занятей материалаш ладувгIараша дика кхетаергйолаш, кIоаргга чулоацам болаш кийчъелга керттера декхар лоархIаш лелабу къонача пропагандиста ший болх. Цудухьа массаза а дукха ладувгIараш хул цун занятешка. Уж ше дувцачох ма-хулла дикагIа кхетабе, занятешцара цар безам совбаккха гIерт из. ХIаьта балха тIа дика камаьхал йоалаш къа а хьег пропагандиста У. А. Аюбовас.

Е. ВАСИЛЬЕВА.

№ 6 йола «Агитатора блокнот»

Яхь шерагIа йоаржае, пайдане хургйолаш вIаштIехьъяккха». Иштта корта болча редакционни статьяца дIайолалу КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнота» № 6 йола аргIанара номер. 1978 шера хьайбай продукташ яхараи кийчъяраи, халкъа боахама планаши тIайийца социалистически декхараши кхоачашделга а тIехкхоачашделга а вIаштIехьдаккхара идеологически болхлошта хьалхашка оттадаь декхараш дувц цу тIа.

«Сийлен дaташ» яхача рубрикана кIал араьнай «Лаьттан ченаш техкарий цIей» аьнна корта а болаш геолога Денпа хетаяь Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене геологически отдела начальника заместителa Ф. Игнатьева язъяь статья.

КПСС Октябрьски райкома секретара Л. Кизиловас «Къахьегама коллективеи нах бахача моттигеи» аьнна корта болаш язъяь статья кепатехай «Кхетам балар — комплексни хьисапе леладар» яхача рубрикана кIал.

«Дунеи халкъашта юкъера справочник» яхача разделе араьнкай «Палестина мукъаяккхара организаци» яха статья.

Номер тIа шерра хьахьокх «Хатта — жоп лу» яха раздел. Дешараша даьча хаттара жоп луш укхаза кепатехай Машара советски фонда гIоина йолча республикански комиссе секретара В. Симарзина «Нейтронни бомба—агрессе герз» аьнна язъяь статья.

Дешарий чIоаггIа безам тIагIортболаш я «Электроэнерги кхоара наькъаш» аьнна корта болаш инженера И. Баширова подборка.

«Ладога-4» — «Спутник» яхача Ленинградски производственни объединене арахецаш йолча абсорбционни бытовой холодильникий керда серийни модель я. Эцархоша масса хана къердаш я из.

Холодильник дуккхача хана болх беш а 110 ватт гаргга мара энерги ца эцаш а я. Цул хьалха хиннача модела шозза дукхагIа эшар энерги. Укх шера торгови сете кхоачаргья цу тайпара 74 эзар холодильник.

СУРТА ТIА: ОТК контролераш комсомолкаш Ефимова Еленеи (аьрдехьаръяр) Алексеева Вероникеи «Ладога-4» яхача холодильникага хьожаш ба.

М. БЛОХИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

САГ ЯР-ЯХАРИ ДЕЗАЛИ паччахьалкхено лорабу

Белгала доккха хIама да СССР Конституци тIаэцар.

Советски наха теркал ца еш йисаяц дезален саг яр-яхарех дешаех йола пуи 53-ен, 56-ен статьяш. Цу статьяй мугIарашта Iалаьмате дукха откликаш, комментареш хиннай, бакъда цхьа бахьан доацаш хиннаяц.

«...Паччахьалкхено дезала новкъостал ду берий учреждений организацей сеть шерра хьалъяреи дегIайоалаяреи, быт общественни кхачани службаш хьаяреи эргайоахаш тоаяреи, дукха бераш долча дезалашта пособеши льготаши телара, бер хьахилча пособи далара наькъаца», — деш вай 53-ча статья тIа.

Статистикага хьожаргда вай. Цо ниййса хьахьокх паччахьалкхено советски дезала мел йоакхо ю.

Алхха цхьан городе Грозне, ведомственни яраш йоацаш, болх беш я 84 детсад. ХIаьта уж лелаярга 1977 шера 3 миллиони 535 эзари сом дIадаций тар паччахьалкхено. Вай республика пионерски лагерашка салеаIр 25 эзар совгIча бера. Каникулаш тIехдика дIаяхьара а паччахьалкхено новкъостал дир, цу гIулакхага 672 900 сом дIа а дахийта. Алхха кIезига Iалашбайча дезалашта берий пособей хьисапе 12 миллион совгIа сом делар 1977 шера.

Шоана ма-гарра, советски дезала йоакхо елга хьакхайкадаьчен Конституце тIа чIоагIдаьчен вай паччахьалкхено долла хIама ду из Iалашбара.

ДIахо деш вай Конституце 53 статья тIара: «Паччахьалкхено дезал лорабу». Дагадохийта безам ба са паччахьалкхено дезал лорабара принцип кхайкаеш йола изамо статья хьалхарча Конституце тIа ца хиина хилар. ХIаьта а из чIоагIагIа лоархIаме да. Сага сакхетам дезале вIашагIкхеташ мабий. Циггача, вайх хIаранена эггара хьалхагIа ниййслуча цу зIамигача коллективе, йовз вайна общественни отношенеи лардаш, общественни къахьегамах хула дикахетар.

Цудухьа цхьа баьвн доацаш дац саг яр-яхарахи дезалахи дола ерригсоюзни Закон а укх тайпара дIадоалалуш хилар: «...Общественни гражданий шо-шоайн хьашташ массе оагIорахьара цхьана тардеш болча советски дезала йоакхо елга Советски паччахьалкхен лоархIамегIарча декхарех цаI да». Цхьабакъда паччахьалкхено йоакхо а яц, хьашташ лора а дац законо оттаьча порядкага хьежа марои сесагои шоай юкъмоттига регистраци яьча дезала мара. Маьреи сесагеи цу тайпара юкъмоттиг мара яц паччахьалкхено лораер, цу тайпарча цар юкъмоттиго мара хьахилийтац маьреи сесагеи цхьатарра бокъонаши декхараши.

Саг яра-яхара регистраци ца еш болча гражданаша шоашта зе ду. Гражданкас Магомадова Маликас 12 шу даьккхад Джабраилов Мовладеца яхаш. ХIаьта ше болх булургбоацача яьначул тIехьагIа, Джабраиловгара материальни новкъостал ийде лаьрхIад цо, цунах мар а лоархIаш. Цхьабакъда цу гIулакха юридически бахьанаш хиннадац цун. Халкъа судо иск кхоачашдаьцад цун. ЗаконагIа Джабраилова сесаг мича хиннай из, тIаккха алименташ ийде бокъо яц цун, хIаьта ше раьза а хиина цунна уж тела тугаш вож а хиннавац, цхьаьца бахьанаш а доахаш. Саг яр-яхара регистраци хилча паччахьалкхена аттагIа да шоайла а хIамаш бахьан долаш а къовсам баьннача хана маьра-сесага, даь-наьна, берий бокъонаш лорае. Судебни практике, халахете а, тоьал каст-каста ниййслу саг яр-яхареи дезалеи дешаш дош ца хеташ леладеш йола моттигаш.

ВIашагIа къастарах дола дош... Цу дешаша цкъаза боккха бала хул. Да а ма дий из-м иштта хулаш: цхьана бахаш дуккха шераш доах. Бераш хьалкхедаьд, халахетараши дикахетараши тIехьашкахьа дисад. ТIаккха, цIаьхха, вIалла дага а доацаш, вIашагIбоал дезал. Наьха вахарера хьовзам ба из. Юххера а цунах хьахиннар: судебни процесс.

Цхьана бахаш пхи бутт мара баьккхабац ИгнатенкогIар, Лобарева Татьянаси Викторец — 4 бутт. ХIаьта Лобарева Белаи Андрейи вIашагIкъоастадарах дола дош дувца оттадича къаьстта чIоагIа халахетар хилар сона. Город Геленджике командировке ше волаш, хьоашал теха 3 ди доаллашехьа а, Бела йовлаяьй Андрея. ХIаьта цхьа иттех ди кхы даьннача гIолла ше массаза а вахаши болх беши волча Грозне хьаьенав Андрей. ХIаьта Белас хьатIехьа а ена, ший мар хьалехача, хайнад цунна, ший дезал а болаш — сесаг а ши бер а долаш — из вахаш волга.

Иштта Октябрьски района халкъа суде дувца оттадир цхьана бахаш массехк ди мара ца даьккха мари сесаги вIашагIкъоастадарах дола дош. Фу да из? ГIалат дий из? Хьан гIалат да из? Сий доацаш гIулакх да Андрея даьр. Къахийтта ца а юташ, наьха санна бехк баккха боагIа Белах а. Цун меттел шийна «тIахьуяза» зIамига саг фу саг ва хьажа а кхийнадац, «цIаьхха» хьанийсенна зIамига саг тешаме воацилга, шийна тоамбар лехаш волга хайнадац цунна, во саг дика ва аьнна хийттад цунна. ТIаккха нах бовза а саг везавала а хайнадац цунна.

Цхьавола зIамига саги йоIи ЗАГС-а органашка шоаш заявлени дIачуенначул тIехьагIа шоай юкъмоттига регистраци яйта, хьа ца а боагIаш Iа. Гучох, уж нах дагадоацаш тоссаденна шоай хьоашал дезал хьабара ларде дилла лаьрхIа хиннаб, тIаккха хозза уйлаьчул тIехьагIа мари сесаги ца хила дагадехад царна. Гучох, цар даьр ниисагIа да. Уйла ца еш вIашагIкхийтта дезал кIезигагIа хилар гIойле а барт ца товш бола дезал дукха хулачул.

Дезал чIоагIбара гIо деш да саг яр-яхарахи дезалахи дола советски законаш. ХIаьта дагахкабанза даргдац, дезал чIоагIбара даькъера закона лоархIам боккха бале а, доазув доацаш ца хилар. Дезал вIаштIехьа хила йиш яц маьреи сесагеи шоайла эздел ца хуле, вIаши сатохаш уж ца хуле, цхьане даьр шоллагIчо ца могийте.

ХIаране дагахкаба деза, мича бесса даьнна а — хIамаш къайса е берах цIи малагIа тулларгья, цIа дохаргда е дохаргдац аьнна дов даьлча мари сесаган чIоагIа дега Iаткъаш бохам хулаш хилар, вIаши юкъера пар безам дIабоалаш хилар. ХIаьта кIезига къастача хана массаза а бехказа бовлара дешаш корадоагIар аьнна царех цхьаннена а аттагIа вIалла хилац. Цудухьа милице, суде дахале хьалхагIа дикагIа дар шоай цIен юккъе, вIаши терко, йоакхо еш, Iимерза хиларца шоай гIулакхаш шоаш къоастадича. Хозахета мичад Малхбоалехьара даьннача цхьан кицо яхар: каг мел денна хIама са ца тохадаларах хинна да. Чехословакерча судахочо Франтишек Павека хет, дезале марахи сесагахи хIаране шийчул дукхагIа вокхан уйла е еза, вокханна дикалар хилча, дика хетеи волар хилча хадахетеи деза, аьнна.

ТIаккха, дезал ца бохийтара фуннагIа дича а хIама ца хилча фу де деза? Берашта фу дергда? Юкъе гIолла декъа йиш мичай уж. Цхьатарра эш царна нана а да а. МалагIа декхар кхоачашдеш хила веза берех къаьста наха да е нана? СССР кердача Конституце 66 статья тIа йоах: «СССР гражданаш декхарийла ба шоай бераш кхедара йоакхо е, общественна пайдана къахьегара уж кийчбе, социалистически общества тешшаме членаш хургболаш хьалкхебе». Конституце из положени дIачIоагIъяьй саг яр-яхарахи дезалахи йолча РСФСР Кодекса 67-чен 56-чен статьяш тIа, хIаьта даьх е наьнах цаI берацара къаьста дахаш хилча, царна йоагIаш а я.

ХIаьта, нагахьа санна дах нанен е царех цаI бераш кхедара даькъера шоай декхараш кхоачашде ца туташ е царца гIожа хилар, хIаьта иштта нагахьа санна дах наиен тоалургбоаца алкоголикаш е наркоманаш хилар гучадоале, уж берий даьй бокъонех баха йиш я. Даьнеи нанеи тIалатта шоай декхар диццаьд мареи сесагои — Давыденко Галина Андреевнаси Фролов Алексей Федоровичеи. 1970 шера ваь шоай воI Сережа хьалкхеварга дIахьожаш хиннабац уж, даим молаши кегадена вахар долаши хиннаб. Сережа дукхагIа вар мецеи биркъеи хиннав. Октябрьски райисполкомерча кхенза барий дешашта йолча комиссе еннача искагIа халкъа судо решени яьй Сережий даи нанеи даьйбокъонех даккхареи Сережа берий учреждеце дIахьожавареи хьакъехьа. Цу цхьан хана Сережа Iалашвара шинегара а алименташ даьхад, хIама аьлча цу тайпара дай шоай берашта доал дара бокъонех баьхабар аьнна уж Iалашдарга дIаахийта алименташ текха ца дезаш мукъабовлийтац. Иштта алхха Ленински района халкъа судо даьча приговорегIа цIаккха алименташ такха ца тигарах РСФСР УК 122 статьяга хьежжа 1977 шера декабре цхьаьца шу лийца чубоахкаш яккха судамаш йир Козлов Николай Никифоровичa, Бексултанов Мовладена, Королев Петр Петровичa, кхычарна.

Дезал болабар — из хIара сага ший гIулакх да. Доккхий да дезала тIалатта социальни гIулакхаш: фу дIаьлдар, биза бола гражданаш хьалкхебар, юххера а, цхьан дулхах-цIех болча нахага шоай дика гIулакхаш хьахьокха йиш хургйола цIагIара кхуарч хьабар.

Л. ЕМЦОВА,
НГIАССР юстице министерства консультант.

ДІАДОЛАДАЛАР ЭСАЛА ДА

Февраль бетта тІеххьарча деношка болабеншаб «Назрановский» совхозе гурахьа ца оахаш дися лаьтта аха. Бакъда совхозе цу деша йоакхо йоагІача бесса яьш хІанз а. Из къаьгга хьагойт Пхьилекъонгий-Юртарча отделене балхо.

Цига аха дезача 1050 гектарах аьха даьннад 602 гектар. Геттара кІезига да из совхоза низага диллача: 35 гусеничнин 11 Т-150 яхача маркахи трактор я боахаме лаьтта аха йиш йолаш. Оахам, а, кхыдола де деза балхаш а де вІашагІъеллай механизированни отряд. ХІаьта ерригача совхозе аьха даьнца лаьтта 1200 гектар совгІа мара дац, аха дезар — 3400 гектар да.

Иштта эсала из болх лелара бахьанаш дикагІа бІаргагу механизаторий балха учетни листовкашка хьежача, къаьста а — цу отделене шийчарга. Масала, Гарданов Бахьауддина март бетта 18-ча денга кхаччалца бархІ балха дийнахьа аьхар 44 гектар лаьтта, нормагІа 32,8 гектар йоагІача. Ха дика латташ деначa 16 дийнахьа тракторо болх баьбаларе 65 гектар совгІа оахам даь хургдар цо. Осканов Іалихана 27 феврале денз балха 13 дийнахьа аьхад 63 гектар лаьтта, е нормал итт гектар дукхагІа. Дерригача деношка болх баьбаларе 82 гектар аха йиш яр. Цу тайпара «йовкъаш» я кхыча механизаторий балха юкъе а. Шин дийнахьа болх бича кхоалагІча ден сеца латташ хул трактор, хьабаьча балхагеи дІадахача деношкеи хьежача.

Юрта боахама специалисташа лаьрхІа терко еш болх ба оахам дика кийчделга, хьувкъам луш бола лаьттан тІера тІоя лорабелга. Уж шаккхе гІулакх укхаза цхьаккха мaьха а лархІац. Оахама кІоаргІал, массехк моттиге хьежача, 15—17 сантиметрал кІоаргагІа дац. Километрал йІаьхагІа йола босе (132 гектар) пхоргІа а ца оахаш, дІоахалаш Іон-хьали оах, цу тІа а гув айбеннача моттигашка нух тІагІолла дІадола, оахам ца а деш. Регулировка хІана йиц оаш нохараштa аьлча трактористаша йоах:

— Варгвий цунна массаза йисте лаьтта, тІаккха-м норма а йоаккхарг мичий?

Механизаторий кадраш тоъац. Цудухьа ерригача района го боах уж гулбеш. Пхьилекъонгий-Юртара Іуйрийна Ачалкхе йоля грузовой машин. Цигара Чаниев Осман (цхьа тракторист) тІа а хоавийя ТІой-Юрта йоха, шиъ кхы тІахоаве. ТІаккха Назране йоагІа цаІ воалаве. Иззал гобаьккха балалехьа ха дІайола.

— БархІ-ийс сахьат доалаш мара хьаккхац тхо, — йоах механизатораша.

Геттара лоха я цхьаболча механизаторий къахьегама дисциплина. Отрядин хьисапе оахам сихагІа чакхдаккха укхаза яхкийтай кхыча бригадашкара тракторaш. Болх цхьатарра бац цар.

— Кхай тІа гІолла кІеззига кхийста а кхийста, цхьацца ба-хьанаш а даьха, трактораш лаьхкка шІабахар 19 марта Гадиев Баматгири, Оздоев Къурейш, Цолоев Адам, — йоах учетчика Горчханов Исраила. — Цу дийнахьа Оздоева даь оахам цхьа гектар да, вокхар даьр — шишша гектар, хІаьта нормагІа хІаранена 4,1 гектар йоагІар. Фу болх ба из?..

Бакълув учетчик. Из ба а бац болх.

Ужжамо, цу Аьлти-Юртарча отделенера баьхкача Кодзоев Хьамида, Чаниев Османа, Кодзоев Іийсас ца сопаш бу болх, тІеххоачашъю нормаш. Ерригача совхозе сий деш механизатораш ба Эжиев Мувсан Даурбеков Мартаэкъея. Цхьаккха ди дисадац уж балха ара ца боалаш, нормаш тІеххоачаш ца еш. Уж тайпа болхлой дукхагІа хургболаш гІулакх вІаштІехьдаккха деза.

Цхьабакъда, гучох из гаьна да. Моральнии материальнии стимулех боагІаш бола пайда эцац. Масала, гусеничи тракторaца (Т-75, Т-74 маркаш) 6,5 гектар дийнахьа оахам даьча механизатора алапел совгІа 5 сом преми яла лаьрхІад оттаьча мероприятешца. Иштта, шоай нормашка хьежжа, да кхыча маркаех йолча трактораш тІа болх бечарна а. Бакъда таханалца цхьаннена а деннадац из ахча.

Механизаторашта гургйолчча хьалъеттац социалистически яхье цар яьха моттигаш, дийнахьа баьча балха итогаш. «Молнеш», «Къахьегама листокаш» арахецаш саг вац. Цунга хьежача хеталу совхоза партийнии профсоюзнии организацешта бІаьстан балхаш доладеннилга ца гуш санна.

Кхашкара балхаш толамегІа чакхдахара массанахьа а ипатовски методах механизированни комплексаш вІашагІъеxкаш я. ЛаьрхІа цу гІулакха хетаяь совещанеш хиннай республике а районашка а. Оахам доладича денз ялат чуийца даллалца йолча комплексай массане цхьатарра юкъара хІама да механизмашта технически гІулакх дарaи, довгорца заправка ярaи, механизаторашта бытовой гІулакхаш дарaи звенош вІашагІйохилга. Совхозе из даьдац, станашка кхача кийчбелга ца лаьрхІача.

— Отделене дІа-юха лела техничка, яц, — йоах цу деша жоп луш Горчханова (управляющи вацар бригаде цу хана), — е доагор чудетта емкосташ а яц, — хІара тракторо бригаде хьа а ийя ю заправка...

ХІанз дІае йоланьй доакъарийна юв культураш, тахапкхоана хьатІакхоачаргья хьажкІаш, свеклаш, генараш дІадув ха. Укх бІаьсти дІае езаш я совхозе 2785 гектар хьажкІаш, 1100 гектар генараш, 750 гектар кхийола культураш. ХІаьта царех цхьайолча культурашта кийчде деза оахам, лакхе аьнначa бесса, 3400 гектар да. Уж балхаш сихденнача хана къаьстта чІоагІа Іаткъаш хургья хІаиззехьа ца яь кийчо.

Д. ХАКИМОВ.

Укх шера планагІа грозненски «Родина» совхозе рассада кхедара 12750 рама чу тайптайпара баьцадаараш дІаде дезаш дар. ХІанзле кабуц—1000 рама чу дІайийнай, хІаьта хьалххе хьувкъа помидораш — 4970, баклажанаш — 2190, болгарски сибаз — 4050, къахьа сибаз — 190 рама чу.

Къаьстта дика лоархІабу шоай дехкарех Солнышкина Антонина Дмитриевнас кулгалдеча бригада баьцадаараш леладераш: Сорокина Нина Семеновна, Грязнова Раиса Максимовна, Сонина Анастасия Васильевна, Головко Валентина Петровна, кхыбараш.

СУРТА ТІА: «Родина» совхоза А. Д. Солнышкинас кулгалдеча бригадера къахьегамхой парника чу помидорий ги дІадувш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЯХЬЕ ХЬАЛХАЛАТТАРАШ БОЛЧА

Укх шера дІабахача шин бетта баьча балха итогагІа Шалинский района боахамашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг «Южный» совхоза хьайбаш леладераша яьккхар. Хьалхарча квартала план 70 тонн йолча, паччахьалкхенга хІанзле ехкай 65 тонн шура, е дІадахача шера укх хана ехка хиннaчул 7 тонн дукхагІа. Март бутт йистебоалаш кхы а 20 тонн шура йоахка лерхІ совхоза болхлоша.

ИттлагІча пятилетка кхоалагІча шера цар Даьхенна дІаяла лерхІ 360 тонн шура, 28 тонн дулх. Цул совгІа 100 Іатта тІехьа 96 Іасилг хьалкхеде дош деннад. Уж декхараш дикка тІеххоачашде торонаш я ферме: паргІата помещенеш, ма-эшша доакъар, опыт йола специалисташ. ХІаране хьайбашта Іунал ду зоотехнически бокъонаша дІадеххача тайпара.

— Соахкарчул цхьа килограмм дукхагІа а йолаш хІара Іаттагара юкъера лаьрхІача 7 килограмм шура йоаккх ферме, план 5 килограмм йолча. Оаха лерхІ хІара Іаттагара шера 2570 килограмм шура яккха,— йоах воккхагІволча зоотехника Парменов Сергея.

Цо яхачоа тІа а тохаш ала деза, дІалу шура ерригa цхьоалагІча сортагІа я.

Фу тоадара, доахан дебадара хадданза йоакхо ю ферме. Ший декхар тІехдика кхоачашду техника - осеменатора Хатуев Гелане. Цу хьакъехьа къаьстта дика каялар бахьан долаш республикански яхье шоллагІа моттиг яьккхар Г. Хатуева.

Ши-шегІа хьахилаш хьайбай продукци. Из кхета а деш, толамаш кхы а доккхагІа хургдолаш шоайла яхье а баьнна къахьегаш ба хьайбаш леладераш. Соахка денз цахаддаш доярк ашта юкъе хьалха я Октябрьски Революце орден лелаю Исраилова Камета. ДІадахача шера хІара Іаттагара 3342 килограмм шура яьккхай цо, план 2500 килограмм йолча. ДІабахача шин бетта 493 килограмм яккха карагІдаьлар цун, план 253 килограмм йолаш. Каметайл дукха тІехьа ца бусаш къахьегаш ба дояркаш йижарий ИдрисовгІар Жайрани ЖарІадати. Шин бетта хІара Іаттагара 450 килограмм совгІа шура яьккхай цар.

Ала хІама доацаш, доаханга дика хьож скотникаш Азизов Эми, Исраилов Шарпи. Хаьаннахьа хьатІакхухь доакъар, кІалхьарцар. ХІара Іатта лу 5 килограмм йол, 30 килограмм силос, килограмм жмых, шурий хІара килограмма 200 грамм кхоачийташ концентраташ.

Бакъдар аьлча, дукха ба коллективе балхагІа бІу ца къожабераш. Царех я районе цІи хеза йола гІоръяьнна Іаьсий леладер Самигулина Милязиян. Цун группе 65 Іасилг да. ХІара Іасилга дени буси 800—900 грамм дулх тІаккхетийт цо, план 500 грамм йолча. 90 ди даллалца леладу Іаьсий, цул тІехьагІа дІахо кхедара уж дІалу шийл эІамагІйолча йишийга Гулисяннага. Цо а тІаккхетийт ше Іунал деча хІара Іасилга дени буси планал дукхагІа дулх, план 400 грамм йолча — 600—700 грамм. Сийлен улга тІа бахарца белгалбаьккхаб цар къахьегам.

— Удмуртски АССР-ера енай уж ши йиша тха совхозе. Безаме тІайийцар коллективо тaьнара хьаьший. Доахача толамаша хьагойт шоай професси царна мел дукха езаенний,— яхаш дувц царех коммуниста, шурий ферма бригадира Салтаханов Зайнде.

Ферма болхлой салоІам вІаштІехьбаккхара а йоакхо ю кулгалхоша. Цу гІулакха хьакъоастадаьд хІанз цІе уголок чуйола лостамбола цІа. Мукъа йолча хана деша керда журналаши газеташи, ловза шашкаши шахматаши, хьажа телевизор я цу чу. Чуваьннaчоа гургдолчча пенагІа хьалтеха йоалл хьайбаш леладерий балха хьокхамаш гІаязду график. Яхь шерагІа яржаш латт. Цудухьа каст-каста хувцалу графика тІара хьокхамаш.

Къахьегама овсарле денгара денга лакхъеш, хІанз санна Шалинский района боахамашта юкъе хьалхалатташ ер шу чакхдаккха дага ба «Южный» совхоза хьайбаш леладераш.

М. ЦУРОВ.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ ГІУЛАКХАШ

Хьайбай продукци дукхагІа яккха, йохка безам болаш шоай ерригa торонаш оарцагІъяьха къахьегаш ба укх деношка республика фермай болхлой. ХІаьта цу хьакъехьа цхьацца гІулакхаш карагІ а даьннад. Иштта, 16 март тІакхоачаш паччахьалкхенга ехкай 15,2 эзар тонн шура. Из я соахка цу хана ехка хиннaчул 3 процент дукхагІа.

Ер шу доладеннача хьалхарча деношка денз къаьстта дика къахьегаш хьабоагІа Грозненски, Гудермесски, Надтеречни, Сунженски, Урус-Мартановски районий хьайбаш леладераш. Иштта, Грозненски, Гудермесски районашa — 11 процент, Надтеречни — 20 процент, Сунженски районо 4 процент дукхагІа шура йохк укх шера соахкарчул.

Цунца цхьана, республика дерригача боахамашка лелаш гІулакхаш иштта дика. Хьайбаш кхабара кхоачамболлаш доакъар доллаше а соахка укх хана хиннaчул Малгобекски районо — 5 процент, Назрановски Наурски—9 процент, Шалински районо 6 процент кІезигагІа шура йохк.

Хьалхашка латтача декхарех дика лоархІабеш хьабоагІа укх шера республика коа тІара оалхазараш леладераш. 16 март тІакхоачаш паччахьалкхенга цар дехкад 16,6 миллион фуъ. Уж соахка цу хана дехка хиннaчул 18 процент дукхагІа да.

Паччахьалкхенга шура, дулх, фуяш дохкара хьалхарча квартала план кхоачашъе йиш хулийтаргйола ерригa торонаш я республика хьайбаш леладерий. Царех ма-могга дикагІа пайда эца хьажа деза.

БРИГАДИР

«Терек» яхача Нохч-ГІалгІай производственни мебельни хьу чакхйоахача объединене № 1 йолча цехе шлифовальщикий бригадиралла болх беш я Лушникова Любовь Антоновна. Ше дика болхло хилар ал совгІа, тІехдика кулгалхо а я. Дукхха шераш хьалхагІа денз дикагІчарех лоархІаш хьайоагІа цун бригада. Любовь Антоновнай йІаьхий опыт, йоккха говзал а я. Цо керда венача болхлочоа ший говзал а хьехаргья, опытни кадрови болхлочоа новкъостал а дергда, нагахьа санна цун фуннагІа цхьа хІама лоарзагІа даьнна хуле.

Из да-кх, хетаргахьа, производстве хьалхалаттачох, бригадирах Лушниковайх аьлча аргдар. Нагахьа санна, бакъдар аьлча, лоаща, массехк дешаца аьлча.

Иштта лоашцей кІезигеи дувц шийх Любовь Антоновнас ше а: болх бу хург-могар а деш, массе метте порядок хилийта гІерт, долла хІама планагІа лелийтар, хьайгара дІадехар даь ца Іеш, хьай низ мел кхоачар а дар дукха. Иштта дувц Любовь Антоновнас шийх.

— ХІаьта а хьожаргла вай цу лоацача дешаех фу довлл. МалагІа я цун толама къайле? Укх 6 шера цо хІана лелаю коммунистически къахьегама ударника цІи? Цун къахьегама мах хІана бу массаза а Сийлен грамотаіца, дезача совгІаташца, баркал аларца?

Эггара хьалха, балха стаж йоккха я Любовь Антоновнай. Цхьан предприяте, цхьан цехе цо болх бу 14 шу да. Алхха из цаІ а да чІоагІа лоархІаме.

Кадраш каст-каста хувцалуш хилар дукххачa предприятешта бала беш гІулакх да. ХІара цеха, хІара бригада кулгалхо ший коллектив дешарца, ший кхетам ше лакхбарца яь ца Іеш, цхьан метте йІаьххача хана болх барца а лакхъеш йола квалификаци йолаш болча болхлошца йиза вІаштІехьъяьнна хилар дезаш хила мег.

Ишта я Л. А. Лушниковас кулгалдеш йола бригада. Укхаза берригаш а хІана бац аьнна бараш, цу даькъе бригадир а, йоккха опыт, йоккха говзал йолаш, шоай керттерча специальностал совгІа, дукхха специальносташ Іомаяь ба, — хІаьта из долла хІама цхьан метте йІаьххача хана болх барах хулаш да.

Цул совгІа, бригаде дукхха шераш хьалхагІа денз вІаштІехьъювлаш хьаяьхкай дика традицеш, дикадар хилча дика хетилга, вІаши гІо-новкъостал делга цар массазара оамал а хина дІаэттад.

Ховш ма-дарра, коллективера хьал дукххачa даькъе кулгалхочох тийша а да. Шеко яц, уж дика традицеш хьаллацеи дегІаккхувлей ховш Любовь Антоновна хиларах.

Кхьметтел бригада миссел мара йоккха йоацача коллектива кулгалхо хилар а сел атта гІулакх дац. Цхьавола саг ше геттара дика болхло хул, балха нормаш кхоачаши тІеххоачаши еш хул, цхьабакъда нахаца болх бе, уж вІаштІехьбаха ховш хилаш. Любовь Антоновнас ший бригадана кулгалду хІанз 5 шу дІадаьннад, цу юкъа бригадо темпаш лох ца яхийтарал совгІа, «Коммунистически къахьегама коллектив» яха сий дола цІи чІоагІа лелаю.

Бригадира Лушниковай балха ди, массаза а санна, наха шоай-шоай балха моттигаш дІалийцаи хьожаши дІадоладу. Долла хІама вІаштІехьа хила деза. Нагахьа санна моллагІча цхьан участке оборудовани вІаштІехьа йоацаш е ерригача моттигашка хьабе болх Іалашбаьбеце, юкъарчал доацаш дола бригадира декхар да болхло кхыча операце тІа оттавар. МалагІа малагІча участке оттавергва — из бригадира организаторски кхетамах, хьисап де цунна харах, нах, цар гІулакхаши оамалаши цунна йоавзарах тийша хургда. Любовь Антоновнана дика бовз ший нах. «Цу саго тахан пласташ шаьръергья, хІаьта укханна чоалханегІа йола операци кхоачашъелга — кромкаш шаьръелга тІадилла а мегаргда, кхоалагІвар басар хьакха оттаванза варгвац».

Станокаш болх беш я, къахьегаш дола болхлой кулгаш кадай лел. Массава а ши-ший гІулакхех чувенна воалл — цхьан минута а юха ца соцаш. Бригадира а санна, хІаране безам ба план кхоачашъяь ца Іеш, нормаш тар ма-лу дукхагІа кхоачашъе а, хьалер тІехдика а долаш. Из правила Іомаяьй бригада ветеранаша меттел, керда балха баьхкараша а. Масала, фуннагІа даь опытиа болхлоел тІехьа ца йиса гІерташ я Кузьгова Фатима. ВІалла дукха ха а яц, дерригa а ах шу мара, из цехе ена, хІаьта кхы сага новкъостал ца эшаш хІанзле а ше бу цо болх. ХІаьта ший декхарех из тоъал дика лоархІаеш хилар шеко йоацаш да. Ца лоархІае а ма езар: хьехамча ма йий цун — Любовь Антоновна ше. Вешта, опыт йолаш болча кхыча шлифовщицаша а даьд новкъостал-м. Кхыча тайпара хила йиш а мича яр из-м шоайла новкъосташха дог-уйла, доттагІал долаш болча, бебе ханаш йолаши бе-беча къамехи болча нахах вІашагІкхийттача цу коллективе.

Фатимана бІарахьежача ший къонал, иштта опыт а йоацаш, духхьашха ше цехе чуяьнна ха дагайох Любовь Антоновнана. Хала яр, цхьаккха хІама вІаштІехьдалацар, кхыметтел цхьа операци а Іомаяргa даьха дог дайнадар. ХІаьта кІаьд мел лора! Е кулг а, е ког а, оалаш ма-дарра, хьалайде магацар. ХІаьта а, цхьацадолча хІамаех кхета яьлар. Цул тІехьагІа опыт а говзал а хьаккхьачар, карагІдаьнна чутІа сеца Іелургйолаш яцар Лушникова. Іе йиш а яцар. Цкъаза хьай керттера болх баь ца Іеш, кхыча цехаша яь брак юха тоае а езаш хулар. ХІаьта из, цкъаза, керда оатхал хьаечул дукха а халагІа хул. Оатхал юха тоаеш вола болхло квалификаци къаьстта лакха йолаш хила веза. Масала, щита кромка тІа лака сома тІов бижаб. Соалар шлифовка а еш хьалдаккханза даргдаш из. Геттара чІоагІа лоралуш хила веза укхаза. Шлифовка дІаххоачаш ца еш йитачул тІехьагІа — брак ше йолча юсаргья, хІаьта цхьа бахьан а Іа совнагІа хьалдоаккхе — керда брак хургья, оатаьла йолалургья кромка. ДІа-хьа а доацаш юкъердар лаха деза. Цун кадайчеи говзачеи кулгашта юкъера аразьнна оатхал хийцца дІахо производствана юкъеяхийта мегартья.

Йоакхо е езаш дукха хІамаш да бригадира. Юкъарчал доацаш производствацa дувзадеиа доацараш а. Боккха общественни болх бу Лушниковас. Цеховй халкъа тІахьожама комитета член ше хиларах тарра, цо дакъа лоац къахьегама дисциплина кхоачашйой, социалистически доалахье ший метта йий хьожаш еча рейдашка. Рейдаш-м вІалла ювца а сенна юш. Цо-м вож долча деношка а цхьанна минута дицдалийтац халкъа тІахьожама члена декхар. «ХІамилгаш удаерашца» лоаттабеча аьхха цхьан къовсама мах меллаб. Халахете а, хІанз а болаш ба «харцахьа уллача хІаманна» тІех ца боалалуш бараш. Ковна хьастамий йихьа а дІахьоргья цар цехера. ДІадувца, тешабе безаш хул цар поаш шоашта къоал деш хиларах. Цхьабараша кхетаду, вожаш дош ца хетачох бела а лийя дІаболх «Цхьаннега а ца кхоачаш бола бала хьога сенна кхаьчаб?» Ужжаморгаш хьо тешабе гІортарах хьатІаберзабулургбац — царпара гІулакхаш шиш болашагІа хила деза. ХІаьта царца лела а ду уж иштта.

Профсоюза цеховой комитета балхаца а дакъа лоац Любовь Антоновнас, санитарии дружина член а я из. Дизза кхоачашду цо иштта ший коллективе агитатора декхараш а.

— Цу дерригача гІулакхашта ха ма дика тоъ хьона? — аьле каст-каста хоатт Любовь Антоновнайга. Ела а ена оал цо, сапаргІатдаьнна хиларо низ лу шийна.

— ЦІагІа долла хІама вІаштІехьа хилча, воІо школера дика отметка еча, йоІо институте ший толам балар хоастадича — тІаккха хьинарегІа, дикагІа лел болх а. Бакъда а да из-м, сапаргІата хилча къахьегама овсарле лакхлу, балха тІарча новкъосташца тарвала а аттагІа да. ХІаьта а, толама керттера къайле сенах йоалл аьлча, из йоалл, ученицагара дІайолаенна бригадирага кхаччалца бола из берригa никъ ше хьабахьаш Любовь Антоновнас шийна тІадиллача гІулакха бехктокхам цхьанна а минута бицбалийта ца хиларах. Бригадана хьалхашкара, производствана хьалхашкара декхар — из ма-дий ший коллектива хІара членагара цо хьадехар а.

ХІанз 1978 шера тІеххьарча 6 бетта чотах болх беш я Лушниковай бригада. Пятилетка кхаь шера план СССР кердача Конституце хьалхара шу дузаш — 7 октябрь хьатІаотташ кхоачашъе лаьрхІад отделочникаша.

О. ЕВДОКИМОВА,
«Терек» яхача Нохч-ГІалгІай производственни мебельни хьу чакхйоахача объединене «Деревообработчик» яхача дукхатиражий газета редактор.

Съездага кийчлуш ба

Апрель бетта хургйолча шоай III съездага ма-даггара кийчлуш ба республика культура а искусства а болхлой. Цу хьакъехьа лаьца конференцеш еш ба районашкара культурно-сердалон учрежденей болхлой.

Укх деношка из тайпа конференци хилар Урус-Мартановски районе.

Конференци хьа а йийллар, къамаьл а дир КПСС райкома хьалхарча секретара А. Д. Кагерманова.

КПСС Центральни Комитетон СССР Министрий Советон тІайийцачa «Юрташка бахача наха культурни гІулакхаш делга дІахо тоадарах» болча соцамга хьежжа юрташкарча культурно - сердалон учрежденеша бу болх» яха доклад йир райисполкома председателa Л. Т. Гиназова.

Пренешка къамаьл дир ГІойтІарча юрта Совета председателa Цабаев Хьамзата, профсоюзий райкома союза председателa Хамидова Заргана, «Гехинский» совхоза комсомола комитета секретара Гакаева Кисас, Гехирча культура ЦІен директора Магомед-Мирзоева Апте, ВЛКСМ райкома секретара Улубаев Саид-Мухьмада, культура министерства методкабинета заведующе Берсанов Хож-Ахьмада, культурно-сердалон училища хьехархочо Курылова Валентинас.

Уж тайпа конференцеш хилар Шалински, Советски, Шелковски, Сунженски, Ачхой-Мартановски, Ведeнски, Надтеречни, Наурски районашка.

А. БЕК.

ДЕНАЛ ДАРАШ КХЕБУ ОАХА

КПСС XXV съезда исторически решенешен СССР кердача Конституцеи деташ айдаь болча республика граждански оборона штаба болхлоша карарча дешара шера хьинаре къовсам лоаттабу массе категорех бола баха нах хІанзарча герзах лорабала кийчбара эффективности дикали бахьан долаш.

Ленински, Старопромысловски, Октябрьски, Гудермесски, Грозненски районашка лелаяьча социалистически яхьа опытах ког гІортолга а еш, нах Іомабара методикера керда, прогрессивни мел дар ерригача занятешкеи ученешкеи творчески юкъе а кхухьаш, данза дарг мел доацар де гІерт тхо эггара чоалханеча хьалашка ГО (граждански оборона) мероприятеш кхоачашъеча хана морально - политически психологически денал долаш граждански оборона личии состави баха нахи хьалкхебара.

Цу балха тІа керттера уйла тІайохийт оаха советски наха идейни кхетам балара, КПСС политика дІайовзийт царна, советски патриотизмаи социалистически интернационализмаи уйланца хьалкхебу уж.

Пропагандаи агитацеи ерригача формехи средстваехи пайда а эцаш, бахача нахага хІанзара зуламе герзаш ниися кхетадайта, хІаьта керттердар — лоралургбола способаш наха хьехеи царех пайда эца уж Іомабеи гІерт тхо. Из кхоачашду Іомабеш мел йоаккхача хана граждански оборона мероприятеш практически чакхъяхарца, хІаранена ший декхараш бокъонца довзаргдолаши уж кхетамца кхоачашдергдолаши.

Еш йола психологически кийчо советски герза низах, лорабалара средстваш тешаме хиларах, вай военизированни йоацача формированей техникаци механизмашцеи моастагІчо дуккха нах хІалакбеш техача герзо даьр дІадоаккхаш болх булургболгах бІубенна хургболаш наха кхетам балара тІаерзаяь я. Из лаьрхІа яр «Пищемаш» яхача заводе, Нохч-ГІалгІай цементни заводе, Аргунски йоккхача панелех цІенош деча комбинате, маькха комбинате, дулха комбинате, Шалински района «Шалинский», «Южный» совхозашка, Ленина цІерагІчеи Куйбышева цІерагІчеи колхозашка, Урус-Мартановски района Мичурина цІерагІча совхозе яь комплексни объектови ученеш.

Практико хьахьекхал, Іомалуш барий ученеш йолча хана наьха ла йийзаш тІема хана бокъонца цар ла йийзача мегаши йола халонаш тІаоттаеш дола хьалаш нийсдаро эггара чоалханеча хьалашка йІаьххача хана денал чІоагІдараи хьинар айдараи низ бенна хилар.

Кхетама болх беча хана партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, кхыча общественни организацей уйла тІаерзайора наьха политически сакхетам лакхбара, психологически сатем чІоагІбара, производственни заданеш толаме кхоачашъяра. Ученеш кийчъяреи чакхъяхареи дешаш дийцар Шалинскии Урус - Мартановскии районий парткомашка, партбюрошка, партийнии комсомольскии организацешка. Дог тешадеш масалаш а кхувлаш дІагойтар къонахчал долаши гІулакх довзаши ла езаш йола халонаш. Активисташа граждански оборона тематиках лаьца лекцеши доклад аши йийшар къахьегама коллективашта хьалхашка, пенгазеташ, боевой а, «Молния» яха а листокаш арахецар, гойтара агитаци кийчйир, памяткаш кепатехай, плакаташ яздаьд. Укх тайпара оттадаьдар декхар: коммунисташеи комсомольцашеи шоашкара хьокхам гойталда ГО декхараш Іомадара.

«Шалинский» совхозе ученеш дІайолаеннача хьалхарча сахьаташка практически чакхъяха йолайир баха нах лорабара тІаерзаяь мероприятеш, хІаьта цунах доккха гІо хилар нах морально-психологически кийчбара. «ТІема кхерам» тІабоагІаш хиларах хабар а кхаьча объекта ГО начальник — совхоза директор Б. Д. Абаеви совхоза кулгалду болхлойи, цу сахьата шоай управлене пункташка а баьха, планага хьежжа балхаш кхоачашде болабелар.

Нах лорабара чулачкъа моттигаш хьалйора, чулачкъа мегаргволаш кийчйора подвалаши толаши, юртбоахама производство лораеча хана помещенешка чакхса мел доагІа моттигаш дІаюкъар, продукташ, бедал, ялат, хий чудола хІамаш дІахьулайора. ДІахо де дезачоа кийчлуш яр военизированни йоаца формированеш. Из долла хІама дика вІаштІехьдаьккха, кхеташ дора. Цу гІулакха юкъе доккха дакъа лаьцар совхоза партийни комитето (секретарь У. А. Хасаев), ГО штабо (начальник С. С. Аркасаев). Харжа а хержа массе метте дІаоттабаьбар йоккха вахара опыт йолаш, нах тешабе, царна дагардар кхетаде а кхоачашде а ховш бола авторитетни нах. Доллача хІаманна шоашкара масалаш гойтар коммунисташа С. Амерсултанова, Л. Юсупова, А. Солтаева.

«Герз кхийттача моттиге» лозабаьраш кІалхара боахараша, сандружинницаша, цІераш йоаеча формироване мел боккха физически моральнии мухь текхабу гуш дар. Иштта гуш дар нах цу гІулакха дика кийчбенна хилар а. Масала, шоай декхарах сиха а дика а лоархІабир В. Разинкова кулгалдеш хинна разведчикаш. Царна тІеххьа «герз кхийттача» майрра тІабахар нах кІалхара боахараш. Противогазаш а ехка, чоалханеча хьалашка 40—50 минута болх бир наха, дехача гІирсашта юкъера «човнаш хинна» нах лехар, цигара хьаара а боахаш, лора новкъостал дора царна. ХІаьта а, гучадаьннaчох, цу тайпара мухь текхабе кийчбенна хиннабацар цхьабараш. Цхьабараш нерваш къовласнна, вІаштабаха хиннабар, гучох, лорабалара средствашца шаьрбаланза хиннабар уж. Цунах гуш да, лоравалара средствашца болх дукхагІа бе безаш хилар.

«Пищемаш» яхача заводе комплексни ученеш йолча хана наьха знанеш, ховраш, Іомадьраш дІахо кердалахарал совгІа, психологически сатем чІоагІ а лора. Имитационни средствашачул совгІа ученеш йолча хана дика эффект гайтар хьалхашка латта дакхараш дувацаш лоаца даьча къамаьлаша, кхайкаралашеи тІахьехамашеи, тІалаттача хьалах лаьца бизза беча хоамо, чІоагІа кхайкача заводской бувзамга гІолла хьалхалаттарий опыта еча пропагандо. Цу дерригача хІамаша гІо лора Іомавалара декхараш толаме кхоачашдара. ГО воккхагІволча начальника чІоагІа баркал аьлар завода коллективана.

Урус-Мартановски района «Горец» яхача совхозе военизированни йоаца формированеш белгалйоал чІоагІа кхоаенна, дисциплина дика йолаш хиларца, чоалханеча хьалашка де дезачоа сихха кийчъяла харца, моральни уйлеи психологически сатеми советски сага хила ма-боагІара, чІоагІа хиларца.

Шелковской, Надтеречни, Грозненски, Шалински, Урус-Мартановски районашка комплексни объектови ученешка баьча балхо шІаькха а дог тешаду вай, республика массе метте морально-политически психологически кийчо заятейи ученейи цхьа дакъа а хинна дІаотта езаш хиларах.

Республике беча цу балха юкъе хьинаре дакъа лаьца деза партийни советски организаша. ГО начальникашеи цар штабашеи, массе мугІаречa командно-начальствующи составо.

Морально-политически кийчон дешаш планашта юкъеахийтанза а цар тематика тІема гІулакхаш Іомадеча программашта юкъеахийтанза а яргьяц. Массе тайпара ученеш вІаштІехьйоахача хана белгалде деза чоалхане хьалаш уттаргхилар, халонаш эшаюлургйола наькъаш. Цу гІулакха хадданза эргайоахаш тоаянза яргьяц дешара-материальни база (натурни участкаш, Іомалу городкаш, духьаленаш уттаяь къаьстта шоай тайпара лаьттан оасаш, классаш, и. кх.дІ.). Ишта да формированей личии составеи бахача наьхеи денал чІоагІдара керттера дешаш.

Ф. ЛЯМИЧЕВ,
НГІАССР ГО штаба болхло.

НРБ. Электроника — болгарски промышленноста эггара къонагІа а перспективнегІа а дакъа да. Цо арахец вычислительни машинаш, хІама дагалоацаш йола устройстваш, электронни калькулятораш. Электронни техника хьаеча болгаре ший болх социалистически мехкашца, эггара хьалха Советски Союзаца координацеш бу.

СУРТА ТІА: операторaш Костадинова Нели, Андреев Андрей «Электроника» яхача софийски завода цехе аппаратура нийсъеш боахк. Цу предприяте продукцех дикка дохкха дакъа экспортагІа ПНР, ЧССР, СССР, СЭВ членаш долча кхыча мехкашка дІаухийт.

БТА — ТАСС сурт.

27 МАРТА–ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ТЕАТРА ДИ

Софиера халкъа театр вовзаш волча болгарски писателa - реалиста, общественни деятела Вазов Ивана цIерагIа да. И. Вазова творчестве лоархIаме моттиг дIалоацаш хиннай болгаро-эрсий доттагIленахи Балканаш мукъадахара лелаяьча Россе миссехи йолча тема.

Халкъа театра истори айхха бувзам болаш да реализма наькъагIа дай-мехка театральни искусство дегIайоалаярца. Цун сцена тIа спектаклаш увттаяьй М. Горьке цIерагIча, МХАТ, Моссоветеи Е. Вахтанговеи цIерагIча театрий, ЗIамигача театра коллективаша. Вазов Ивана цIерагIча халкъа театра коллективо увттаю эрсийн советски авторий пьесаш зрителаша чIоагIа къердаш а лоархIаш а я.

СУРТА ТIА: Вазов Ивана цIерагIча халкъа театра здани.

ТАСС фотохроника.

ИСКУССТВА ЦIЕЙ

Дикача традицега хьежжа хIара шера 27 марта деррига дунено белгалдоаккх Дунен халкъашта юкъера театра Ди. Укх шера вурийттазлагIа дезлу из. Театра Ден девиз массаза а укх тайпара дешаш хиннад: театр — халкъаша вIаши дагардараш кхетадараи царна юкъера машар чIоагIбараи эггара дикагIа йола средство.

Башха-дикача реалистически искусства бокъонца дола цIей, деррига дунен тIарча театральни деятелий солидарностеи доттагIалеи цIей а хинна дIаэттад дунен халкъашта юкъера театра Ди.

Культура дегIайоалаяра Iалаьмате чIоагIа лоархIам баьб партеи правительстваи юхьанца шоай гIулакхаш шоаш дIадоладича денз, из социализми коммунизми хьалъяра юкъарча гIулакха овлангара бIарча дакъа а лоархIаш. Из къаьгган дог тешадеш хьахьокх Нохч-ГIалгIай драматически театр дегIадарен хьалъоттарен истофе.

«ЦIе гIап» яхача С. Бадуева пьеса тIара оттаяь ший эггара хьалхара спектакль гойт Нохч-ГIалгIай Паччахьалкхен драматически театро 1933 шера июне. Кердача театрана хьалхарча денношке а денз хадданза организационни творчески новкъостал даьд. 1934 шера къонача театрана шефство лелаелга шийна дIатIанийцаи Ш. Руставеле цIерагIча къаьнача Грузински академически театро. Къаьстта Нохч-ГIалгIай театрана актераш кийчбу студи хьайийллай Тбилисе. Цул тIехьагIа Нохч-ГIалгIай театрана актерски кадраш кийчъяьй Москве, Ленинграде, хIаьта хIанз Ленинграде деша я гIалгIай студи, Вороноже — нохчий.

Нагахьа санна театр хьахиннача хьалхарча шерашка цига болх беш 23 саг хиннаваьле, хIанз театра состав 128 сагах латташ я. Алхха дIадахача цхьан шера 300 совгIа спектакль гойтай театро.

ТIехь-тIехьа дукхагIа шерлуш хьайоагIа театра репертуар. Сцена тIара Iоялац С. Бадуева «ПаьтIамат», М. Солцаева «Шерипов Асланбек», А. Хамидова «Бож-Iаьла» яха а кхыйола а пьесаш. Театра сцене увттаю эрсийн доазол дехьарчеи классика, СССР халкъий дикагIа йола произведенеш. Тахан цун репертуараца я П. Корнела «Сид», В. Шекспира «Отелло», «Ричард III», Г. Лоркай «Цlеша диза хьоалчагIа» яхараш санна йола дунен классика йоккхий произведенеш, А. С. Пушкина произведенеш. Цу факташа дуккхача хIамай уйла яйт, цар лоархIама бизза мах байт.

ВIалла дукха ха а йоацаш керда боккха кхаъ кхаьчар республике. Соахка декабре Российски Федераце Министрий Совето яьча решенегIа Р. Хакишевна — пьеса авторан режиссеран, актераштa А. Гайтукаевцеи М. Хадзиевнеи театральни искусства даькъера 1977 шера Станиславске цIерагIа РСФСР Паччахьалкхен преми хьожайир «Яхь йола кIантий» яха спектакль бахьан долаш. Из Советски Союза Турпала Нурадилов Ханпаший цIерагIча театра коллектив творчески дегIаяран художественно тоаяларан тешал деш йола Нохч-ГIалгIайчен театральни вахарера йоккхен езеи событи я.

Парте XXV съезде чIоагIа къоабалъяьй творчески организацеша тIа-тIа дегIа а кхувлаш заводашта, колхозашта, совхозашта лелаю шефство, белгалдаьккхад, вахар бокъонца ма-дарра доазарца искусство йIаьхий яреи цунца цхьана беррига къахьегамхой культура доккхача берката тIабераабарен даькъе хинна белггалара прогресс. Вай республикерча Х. Нурадиловеи М. Лермонтовеи цIерагIча драматически театрий коллективаша шоай творчестве хиланза даргдоаца хIама лоархI вахарца, производственни коллективашца айхха бувзам лоаттабелга.

Иштта, Х. Нурадилова цIерагIча театро договор даьд Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управленеца социалистически доттагIал леладара хьакъехьа. Цхьан дийнахьа СМУ-4 гIишлонхой болча хьоашалгIа баха хилар театра артисташ. Театра керттерча режиссера Р. Хакишева монтажникашта мадарра дийцар театра историех, йовзийтар цун творчески планаш. «Дагадоацаш хинна доккха хIама» яхача А. Гельмана, «Хьинар дола нах» яхача В. Щукшина спектаклашцара доакъош, «ЦIаьрмата рыцарь», «У деначa хана даь той» яхача пушкински произведенеи сценаш гойтар. Производственни гIулакхаш леладеча хана шоаш доахача толамехи хьалхашка уттача халонехи дийцар гIишлонхоша. Хаьдда къмаьл хилар балха сага луча къахьегамеи эстетически кхетама юкъе театра кIоаргга бувзам хилара хьакъехьа. Социалистически доттагIалах долча договора плана тIа оттадаьд СМУ-4 коллективана хадданза шефство лелаелга, самодеятельноста балха новкъостал делга, хIапзарча театральни искусствах лаьца лекцеш ешаргйола гIулакх вIаштIехьдоаккхилга, дикагIа болча актерашеи творчески кагирхошеи творчески отчеташ елга.

Е хьаэцаргда вай М. Ю. Лермонтова цIерагIча театреи вай республике къаьнагIа йолча предприяте — «Красный молот» яхача заводеи коллективай доттагIал. ХIанз дIадоладеннад завода болхлоша спектаклаш ювцилга, актеращца цхьана творчески конференцеш елга. Театра художественни совета юкъе ва завода парткома секретарь В. Капустянов, профсоюза заводской комитета председатель В. Ковалев.

1977 шера апреле дездеш белгалдаьккхар республика искусства болхлоштеи «Птицепром» яхача треста, «Чеченингушвино» яхача объединене, юрта боахама министерства къахьегамхоштеи юкъе творчески доттагIал леладара хьакъехьа даьча договора кулгаш яздар.

ТIехь-тIехьа дукхагIа къоабалъеш тIаэц театра Ди яхар санна йола театран зрителаштеи юкъерча гIулакхий форма. Из хIанзле а кIоарггеи чIоагIеи юкъеяхай вай города, цхьайолча районий дуккхача предприятейи учрежденейи партийни, профсоюзни, комсомольски организацей балха планашта. Цу тайпарча деношта лаьрххIан гIадъяхеи кийчлу театра коллектив. Тхона хетачох, балха из форма. зрителий хьакъалаштеи дегаштеи цо еча воздействе низага диллача, эффективнегIа я, цо дикагIа лелаю искусстванеи къахьегамаи юкъера цхьоагIо.

Республикерча режиссерашеи актерашеи, драматургаша а театрай художникаша а дика кхетаду, Дунен халкъашта юкъера театра Ди вай сценически низий бехктокхаме хьажар хилар. Укх деношка зрителашца театрашка, школашка, институташка, заводашка, колхозашка, совхозашка вIашагIбетталу актераши режиссераши, драматургаш а художникаш а. Дег тIара Iнмерза дешаш кхайкаду сапаргIата доаккхаши дог урвоттадеши хила дезача театра даим къонача искусства хьакъехьа, дикагIа йола спектаклаш гойт.

Из ди дездеш долча вайна дика довз тахан республика творчески интеллигенцена хьалхашка латта доккхий декхараш. Геттара дика кхетадеши хьалдан оттадаьд уж КПСС XXV съездо. Цудухьа парте съезда решенеша тешаме никъ хьех вайна, керттера лостам белгалбу, творчески кердадарий чулоацам мишта хила беза хьех. Вахар кIоарггеи бакъи хьахьоккхарца, идейни пафоса низаца шоашта мутIахьа бергболаш йола йоккхий произведенеш театраша гойтар догдоахаш ба Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой.

А. МИТРОФАНОВ,
республика культура министра заместитель.

Яхьа хIама хилча...

Яхьа кхы хIама ца хилча...

А. ТРУНОВА сурташ.

Доазол дехьара

БIаргадайначо тешал ду

Ливана лаьттан тIара бойни

«Израила эскара приказ деннад тIом болабаьчул тIехьагIа маьрша бахача наха зулам ца хилийтара долла хIама де»,—аьнна Тель-Авиве хиннача пресс-конференце оборона министра Вайцмана яь заявлени хьакхайкайир израильски радиос.

Из приказ мишта кхоачашду бIаргадайра сона израильски авиаце ливански столица къулбехьарча даькъа тIа бомбаш чуеттача хана.

Iалаьмате доккхий израильски эскареи фордеи низаш Ливана къулбехьарча даькъа тоттаденна чудахкале хьалхагIа палестинцаштеи Iарбаштеи духьала чIоагIа кхайкаралаш дир, укх деношка палестински партизаний йоккха йоацача группанеи израильски кхерамзлен низаштеи юкъе хиннача довнах бахьан а даьккха.

Къулбехьарча лоалахочун оамалаши гIулакхаши дика довзаш бола Бейруте баха нах шоашта хIама тохаргйолгах сакхуваш бар. ХIаьта цо шийга дукха хьежаш багIа безийтанзар. Делкъел тIехьагIа 20 минута бомбаш чуйийттар, 10 эзар совгIа палестинцаш, керттерча даькъе 1976 шера аьхки Тель-Заатрана гобаьча хана ца боабеш бисараш, чухиннача Дамура (ливански столицера 20 километр къулбехьа). ХIаьта 14 сахьати 10 минути яьлча фордагахьара морхашта юккъера хьааралийлхача «Фантомаша» бомбаш чуетта йолайир Узайна — дунен халкъашта юкъера бейрутски аэропорт а чуйолаш Бейрутера Саиде бодача наькъа тIа уллача зIамигача поселкана. Сона дика йовзаш я из моттиг. Маьждига баьццара мимар, гIомара гувнашта юкъе гIолла хьаллатта лохига гIирсаш. ДукхагIъяраш —дукха ха йоацаш сихха хьавIашагIъехка миска гIишлош, чкъаьрий доахараьла лелаю кечалаш, лодкаш. Кхы хIама яц.

Дуккхаза вIаштIардаьча цIенош тIара дIахьежаца дика бIаргагора, чоап еча санна сихъенна хьувззаш, гобоахаш, цIаькха а кхы цIаькха а юха тIа а ухаш «Фантомаша» бомбаш чу мишта еттар. Унзара хетар хьувзаш гобоахаш лелача машинашта кIалхара шаьра бIаргагуш дола тIадамаш санна чулегача бомбашта бIарахьежаш — кхоъ, ялх, йиъ, бархI... Массехк секунд яьннача гIолла, дийна нах лелача Iоа кIал татаца урагIа ухар кIурани лаьттани доккхий бIоагIий. Зениткай довнах ца кхераш тIах аьнна лелар пилоташ: цу районе зениткаш вIалла я а яцар. Бейрутера кIезиг-дукха дIахьулаяь палестински лагераш гаьнна юстара яр. Узее цIаккха а хиннаяц цу тайпара лагерь.

Бейрутски радиоси информационни агентстващеи даьча хоамегIа, израильски агресси бахьан долаш боабаь граждански нах Iаламаьте дукха ба. Иштта бомбаш чуйийттача городий Сайдайи Тареи Iаьдалаша новкъостал дехаш кхайкарал дир: лозабаьча Iалаьмате дукхача наха юххьанцара новкъостал дара больницешта цIий, кхачан продукташ, юврагIаш эш.

...Наькъа бIоаххала бIаьш метраш хьаллатт дохадаьча гIирсий гувнашта юкъера кIур уха гаргаш, хьерчаяь миска поарталаш, оари доацаш сагота хьувза нах — ливански лаьттан тIа аргIанара бойни чакхъяьнначул тIехьагIа массаза а хулаш дола сурт.

Израильски летчикаша Вайцмана приказ кхоачашдаьд. Ливански лаьтта дIалаьцца Iодехкад цар цхьанна хIаманна гунахьа доацача наьха декъий.

А. БУЛЫЧЕВ,
АПН соб. корр.

Бейрут.

ШКОЛА—КХЕТАМА ХЬАСТ

ВАХАР—ХЬЕХАРХОЧУН КЪАХЬЕГАМА ЭКЗАМЕН

Хьехархо хила атта дац. Бокъалдар аьлча, цул хьаьналахи сакъердамехи болх хила йиш яц.

«Хьехархочоа хьалхашка латтар да эггара бехктокхамегIа дола декхар. Цо хьалкхеву керда саг», — аьннад М. И. Калинина. Хийла хьехархо хьоахавеш къамаьл деш хиача вайна хоз цунах «фу дIадувр» оалаш. Цул ниисагIа ала йиш а яц. Бакъдар аьлча, укхаза из «дIадувлга» а «чуэцар» а ший тайпара хан-юкъ юкъейолаш да, тахан-кхоана ала йиш йоацаш. Аттестата тIарча оценкаех диста йиш яц цунна карагIдаьннар. Фу саг ва хьехархочо школе кхетаваьр, Iомаваьр, хьалкхеваьр вахаро мара гучадоаккхаргдац. Хьехархочун къахьегама никъ боашхар, гучабоаккхар вахар да. Цудухьа хIара шера бIаьсти йоалаш Карабулакерча № 1 йолча школера хьехархой вIашагIбетталу шоай школе дIадахача шерашка дийша баьннарашца — цу вIашагIкхетараша дика гучадоаккх хьехархошта карагIдаьннараш.

ВурийттазлагIа йола сайре хьайийллар школа директора РСФСР школа заслуженни хьехархочо М. С. Фролова. Хьехархой коллектив чIоагIа раьза хул цу сайренашта.

Цу сайренашка вIашагIкхийттачар — хьехархошна а дийша баьннарашна а — дика Iома а ду, кхета а ду шоай школа истори. Сайрене мел хиннача хозахеташ ладийгIар Михаил Савельевича шоай школа историех лаьца даьча къамаьлага.

1862 шера хьайийллар Карабулаке эггара хьалхара школа. Шин классах латта зIамига церковно-приходски школа яр из. 1910-11 дешара шера цига дешаш 32 дешархо вар, царна юкъе — 5 йиIиг а йолаш.

Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци хинначул тIехьагIа цунах йир I-ча степена школа, хIаьта 1930 шера колхоза кагирхой школа. Цу школа эггара хьалха дешархой арахийцар 1934 — 35 дешара шера.

1947 шера денз цунах хиннай юкъера школа. Цу хана денз эзараш бола нах дийша баьнаб цига.

Школа директора дийцар 1977 шера дийша баьннача шовзткъе вийтта дешархочох лаьца. Промышленни а бахача наха бытовой гIулакхаш деш а йолча предприятешка ва вурийтта саг, шиъ Советски Эскаре гIулакх деш ва. Вож ткъаь пхийтта саг тайп-тайпара дешара заведенешка дешаш ва.

Школас беннача дешара дикача кхетамо новкъостал дир Т. Шевляковна Московски университете деша отта, С. Кудрена — Москверча авиационни институте, В. Артеменкона — Могилевски машинаш ераш кийчбеча институте, В. Кольянкона — Ленинградерча Попова цIерагIча Лакхехьарча ТIема-Форда радиоэлектроника училище, А. Северяновна — Харьковерча тIема училище, иштта кхычахьа а.

Тха школа йистеяьккхараш хIара шера деша увтт вай мехкдаьтта институте. Дахача шера школа яьккхачарех цига деша эттар ялх саг.

Деша эттабар, е балха бахабар аьнна цар вахарга-леларга хьожаш ба школе. Цар фу леладу, цар фу дешар деш, мичахьа къахьегаш ба дIаяздаь журнал да укхаза.

...ВIашагIкхийттачар сайре дIахойода. Школа актови зал йизза я. Хьалха дешаш хиннарех 150 совгIа саг вера цу сайрене шоай хьехархоех, хIанз дешаш долча берех кхета. Дукха баркалаш кхайкадир шоай хьехархошта, даькъала бийцар цар болх.

А. БАКАЛЮК.

НИЙСА ХЕРЖА НИКЪ

Дукха ха яц Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университет чакхъяьккха а ваьнна Долакха-Юрта юкъерча школе Долгиев Башира хьехархочун болх бу. Цу хана денз ше хержача балхацара чам чIоагIлуш хьавоагIа из.

Эрсий мотти литературеи, гIалгIай мотти литературеи хьехаш ва Башир. Ший професси дукхаезаш хиларга хьежжа хул цо луш йола хIара урок, чулоацам кIоарга болаш, дувцаш дар бераша атта кхетадеш. ХIара урока тIа дидактически планаш, сурташ, плакаташ, кхыйола гойтара пособеш хул Баширага. Цар новкъостал ду дешар хьехара процесс дукхагIа пайда хьабоалаш яра, Iомадаьр дйц ца далийтара.

Нагахьа санна цхьавар уроках ца кхеташ висача, цунца къаьстта болх бу цо. Из цох дика дIаккхетталца кердадоах тайп-тайпара масалаш а кхувлаш. Иштта боагIачул совгIа болх бу цо ледара дешача дешархошца, къаьстта заданеш тел, царна дикагIа кхеташ вола дешархо тIачIоагIву. Из пайдане гIулакх да. Къона хьехархо берашта дуккхавезара ду тешал бакъхилар гучадаьлар сона цун урокашка вахача. Бизза дешархочун кхоачам бар хIара парта тIа, урокаш дакъа лоацаш вар хIара дешархо. Iалаьмате самукъадоалаш ладувгIар дешархоша уроке дувцачунга. Хьехархочо ший тайпарча говзалца бовзийт дешархошта художественни произведеней турпалхой. Цар сурт-сибаташ дйц ца луш, дешархошта дукха дагалаттаргдолаш санна хетаделар сона.

Д. НАИПОВ.

Дикагlчарех цаl

Хьехархой барттайна коллектив я Шалински районерча Автуры яхача юртарча № 2 йолча школе вIашагIкхийттар.

Кхувш йоагIа тIехье коммунистически дог-уйла йолаш кхее гIерташ дика къахьег хьехархоша. КIезига бац царна юкъе шоай балхах дика кхеташ, хьаьнала къахьегаш бараш. Царех я 7«а» класса кулгалхо Малкан Джамирзоевна Басаева.

Кхычарел кхы белгалагIа бац цун хьехархочун никъ. Итт класс яьккхачул тIехьагIа Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен педагогически институте деша яхар из.

1969 шера цигара физико-математически факультет чакх а яьккха Автурерча бархIшерарча школе математика хьеха ера Малкан. Цу хана денз дешархошта езаш, цар лоархIаш хьайоагIа из.

Ши шу хьалха Автуре хьайийллар керда юкъера школа. 7—8-ча классашка дешаш долча бераштa кхо ца деш дIалу цо ший дега камаьршал, методика бокъонаша ма-яхха дешархой кхетаргболаш луш ший хIара урок.

Ший болх Малкана чIоагIа бехктокхаме лелабеш хиларца, бераш дика дIакхетадеш цо ший урокаш дIакхухьаш хиларца математиках дика кхет цо Iомабеш бола дешархой.

Ховш ма-хиллара, цхьатарра хилац берий оамалаш а дешара тIайийрза йола уйла а. Цхьацца бахьанаш долаш массехк дийнахьа бер деша ца доагIаш а нийслу. ТIаккха дуккхача кердача материалах ца кхеташ дус из.

Бакъда, Малкан Джамирзоевна эггара хьалха хьож фу бахьан долаш дешархо деша ца воагIаш висав. Цунах кхийтачул тIехьагIа дукха беседаш ю дешархочунца, дIакхетаву из юкъе воацаш Iомаеча кердача материалах, дешара цун безам тIаувзаш дика хьехар ду. Эшаш хиллча даьца а наьнаца а къамаьл ду. Иштта нийсделар 8-ча классерча А. Закаевца а. Дешар тесса леладе ваьлар из. Цхьабакъда, цун из уйла йохае гIерташ дукха къахьийгача хьехархочун хьинар зехьа довнзар. ХIанз Закаев ва дикагIчарна юкъе. Уж тайпа моттигаш кIезига нийслац Малкана балха юкъе.

Ший болх дика баь ца Iеш, школа а юрта а вахаре дикка дакъа лоацаш хьайоагIа М. Д. Басаева. Из я Автурерча юрта Совета депутат, методически секце кулгалхо.

М. ЭПЕНДИЕВ.

27-ча марта хургйолча республика хьехархой V съезда балха юкъе дакъа лоацаш хургба Грознерча № 22 йолча школа хьехархой Нина Ивановна Цатурован Лидия Федоровна Пожидаеван. Царех хIаране кхувш йоагIача тIехьенна Iилмай юхьигаш йовзийташ, коммунистически кхетам луш школе яьккха ха ткъаьх шера тIехъяьннай. Иштта уж коллективе лоархIаш а сий деш а ба къоначa педагогий, хьехамчаш хиларга хьежжа.

СУРТА ТIА: Н. И. Цатурован (аьттехьаръяр) Л. Ф. Пожидаеван.

И. ПЛИЕВА сурт.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ФУТБОЛ

Селхан Грознерча Серго Орджоникидзе цIерагIча стадионе СССР кубок яккхара йолча яхье «Терека» футболисташа тIайийцар лакхерча лигера «Локомотив» яха Москвера команда. Матч чакхъяьлар счет 1:0 а йолаш «Терек» эшаш.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

25-ча МАРТА

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 15.00. Йоккха зал. «Нийсархо» яхача сакъердамеча вIашагIкхетарий клубо чакхдоаккх эстетика дешашта хетадаь дола багахдувца журнал, театра Дунен халкъашта юкъерча Денна хетадаь берий халкъа театра актеращца дола вIашагIккхетар. 11.00. Болх беш хургда «Нийсархо» яха кинотеатр. 15.00. Халхарий зал. Агитбригадай хьажар. 13.00., 15.00., 18.00., 20.30. Филармоне концерт. 19.00. СалаIара сайре.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа культура Дворец. 16.00. Книжкаш дешарий зал. «Вай ханара советски поэзи». Литература кердадарий обзор.

Химикий культура Дворец. 15.00. «Ориентир» яхача киноклуба заняти. 17.00. Духовой оркестра концерт. 18.00. «Даймехка гIолла» яха кинофестиваль.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 16.00. Дай-нoаной университета ладувгIархошта йола «Бера дика деша гIодар» яха беседа. «Дайн бераши» яха кинофильм.

26-ча МАРТА.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 10.00. Халхарий зал. «Хьаотта тха мугIаре!» яха берий утренник. Библиотека. «Вай дахача города сибат хозагIдар» яха беседа. 18.00. Беседа. 18.00. Лекционни зал. Болх беш хургья «Дагалаттар» яха кинолекторий.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа культура Дворец. 10.00. Болх беш хургда «Къона ленинхо» яха кинотеатр. 12.00. ЗIамига зал. Музыкальни викторина.

Химикий культура Дворец. 10.30. «Берий книжкай Ерригсоюзни кIира» яха беседа. 11.00. «Литературни турпалий дуне» яха кинофестиваль. 14.00. Спортивни яхьаш. 18.00. «Вай кIира» яха радиожурнал.

ТЕЛЕВИДЕНИ

25 март
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.35 — Iуйранара гимнастика. 8.55 — «Гонза кулгаш». 9.25 — «Из деррига а цох лаьца» яха телевизионни художественни фильм. I-гIа сери. 10.40 — «Дайноаной, шоана!» 11.10 — «Iуйранара почта» яха музыкальни программа. 11.40 — «Художникех дола дувцараш», СССР халкъа художник Мыльников. 12.10 — П. И. Чайковский. Центральни телевиденеи Ерригсоюзни радиои симфонически оркестро дIалокха «Тхьайса улла хозаяр» яхача балета йолча ашаращцара сюита. Дирижер — Казахски ССР халкъа артист Мансуров. 12.30 — «ЗIамига веле а денал долаш ва» яха телевизионни художественни фильм. ДIадолалуш къамаьл ду РСФСР халкъа артистка Леонтьевас. 14.00 — Хоккеях йола СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Спартак» (Москва) Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Дворецера трансляци. 16.15 — «УнахцIено» яха Iилман-популярни программа. 17.00 — «Дийнача хIамай дунен тIа». Передача дIахьу журналиста Пескова. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Мультфильмай программа. 18.45 — «9-гIа студи». Передача дIахьу политически обозревателa В. Зорина. 19.45 — «Из деррига а цох лаьца» яхача телевизионни дукха серийни художественни фильма премьера. 2-гIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30— «Иллеца вахаре гIолла». Къоначa иллиалархой Ерригсоюзни телевизионни конкурс. 23.00 — «Бердаш кхайк» яха телевизионни документальни фильм. Йистедаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

13.50 — «Вовза, новкъост». 14.10 — «Деррига хар лов сона». Лермонтова цIарагIча драматически театра керттера художник Сновинг. 14.45 — Концерт. 15.15 — «Дог доаха кагинах» яха телевизионни фильм. 15.40 — Коренев. «ЗIамига жер-баба». Тейпкий республикански театра спектакль (нохчий меттала). 16.30 — «Кагирхой парад» яха телевизионни фильм.

26 март.
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.35 — «Зарядка е дIаотта!» 8.55 — Халкъа халхарий коллективий концерт. Ригера передача. 9.30 — «Гургалбетта сахьат». 10.00 — «Советски Союза гIулакх деш ва!» 11.00 — «Из деррига а цох лаьца» яха телевизионни дукха серийни фильм. 2-гIа сери. 12.15— «Самукъане ноташ». 12.30 — «Юртара сахьат». 13.30 — «Музыкальни киоск». Передача дIахьу Э. Беляевас. 14.00 — Хоккеях йола СССР чемпионат. ЦСКА — «Крылья Советов». Ленина цIерагIча Центральни стадионера спорта Дворецера передача. 16.30 — «Дунен халкъашта юкъера панорама». 17.00 — «ВIашагIкхетар. Довзар. ВIашагIкхетар». «Тахан — Олег Попов». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Мультфильм. 18.40 — «Кинониккъбара клуб». Передача дIахьу журналиста Игнатьева. 19.50— «Из деррига а цох лаьца» яхача телевизионни дукха серийни художественни фильма премьера. 3-гIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Балета хьакъехьа» СССР халкъа артист Лавровский. Передача дIахьу РСФСР заслуженни артиста Львов-Анохина. 22.30 — Волейболах йола СССР чемпионат. ЦСКА — «Автомобилист» (Ленинград). Ригера передача. Йистеяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

13.00 — «Светлячок». 13.40 — «Школьни орбита тIа». 14.00 — Киножурнал. 14.10 — «Телевизионни гостиная». 14.55 — «Халхарий галлерея». Телевизионни фильм. 15.30 — Социалистически яхье хьалхалаттараштa дола концерт (нохчий меттала). 16.00 — «Гойя, е довзара хала никъ» яха художественни фильм. 1-гIа, 2-гIа сереш.

РАДИО

25 март.
6.30 — «Жа леладерий бIаьстанара йоаккхонаш». Грознески районера передача (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Ашараш. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск. 8.55— Ашараш. 9.00 — Москва. 13.00 — ГIишлошъеча Нохч-ГIалгIай управлене номер 7 йолча гIишлошъеча монтажни управлене производствана хьалхалаттараштa дола концерт (гIалгIай меттала). 14.30 «Сатирически тIалгIе тIа». 16.00— «Кавказа Iуйре» яха радиожурнал. 18.30 — Самодеятельни талантий радиоклуб (нохчий меттала).

26 март.
7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Хоамаш. 8.25 — «Шоана дуккхаеза ашараш». 11.00— «Самукъанерча тIалгIе тIа» яха литературно-музыкальни композици (нохчий меттала). 15.15 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала). 15.45— КПСС Центральни Комитета декабрьски Пленума соцамаш декхарийла ву. Аргунски заводера передача. 16.00 — КIирандийнахьара ашарий программа. 16.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск. 18.30 — «Иллеца доттагIалдараштa дола концерт» (гIалгIай меттала.

Хенахьам

Тахан республике гIоллеи Грознеи кIезиг-дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, Iуйрийна дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 10—15, Грозне 12—14 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоанеи ломмеи морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка лаьгIо догIа а делхаш, дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 0—5, дийнахьа 8—13 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

СФ05094. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2324.